

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Lenka Paučková

„Poetníček“

Deník – autorská kniha

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ak. soch. Tomáš Chory, ArtD.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené zdrojové prameny a literaturu.

V Olomouci 9. června 2015

.....

Ráda bych zde poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, ak. soch. Tomáši Chorému, ArtD., za odborné vedení, užitečné rady a ochotu ke spolupráci. Dále pak všem, kteří se mnou řešili technologické záludnosti praktické části mé bakalářské práce, a lidem, již ovlivnili můj život natolik, že právě díky nim mohl vzniknout tento můj umělecký počín.

Obsah

Úvod.....	- 5 -
1 Co je to kniha?.....	- 6 -
2 Stručný vhled do historie knihy.....	- 7 -
2.1 Písmo.....	- 7 -
2.2 Materiály podkladu a nástroje sloužící k psaní.....	- 9 -
2.3 Tvar a podoba knihy.....	- 12 -
3 Nové pojetí písma – vizuální poezie	- 17 -
4 Autoři zabývající se vizuální podobou textu.....	- 18 -
5 Autorské knihy	- 22 -
5.1 Autoři brněnského okruhu.....	- 23 -
5.2 Další autoři.....	- 25 -
5.3 Soutěže a výstavy zabývající se autorskou knihou	- 27 -
5.3.1 <i>Trienále umělecké knižní vazby</i>	- 28 -
5.3.2 <i>Fenomén kniha</i>	- 31 -
5.3.3 Další české výstavy.....	- 33 -
5.3.4 Zahraniční výstavy.....	- 35 -
6 Haptické vnímání knihy	- 36 -
7 Praktická část.....	- 38 -
7.1 Inspirace	- 38 -
7.2 Motivace.....	- 39 -
7.3 Vývoj a užití materiály	- 40 -
Závěr	- 44 -
Seznam použitých zdrojů.....	- 45 -
Seznam obrázků.....	- 51 -
Obrazová příloha.....	- 54 -

Úvod

Téma mé bakalářské práce je deník. Rozhodla jsem se ho pojmout jako do básní stylizovaný záznam určité části mého života. Název „*Poetníček*“ mi přišel příhodný. Jedná se o ne příliš rozsáhlý deník, tedy možná spíše deníček, jehož texty jsou tvořeny výhradně mnou psanou poezií. Novotvar „*Poetníček*“ je dle mého úsudku srozumitelný a snadno se z něj dají vyvodit původní slova, z nichž je složen. Pojem sám pak zobrazuje jakousi niter-nost a osobní stránku celé mé práce, neboť právě osobní a intimní je pojetí většiny deníků, které vypovídají o lidských citech a zkušenostech. Záměrem není prezentovat objektivní fakta, nýbrž mé vlastní subjektivní myšlenky, pocity a zčásti také názorové postoje.

Deník má zobrazovat mnou prožité lásky, strach, bezmoc, protest i další pocity, jež provázely mou určitou životní etapu, a tímto způsobem ji částečně přiblížit ostatním. Moti-vací k vytvoření práce byla skutečnost, že již několik let toužím vydat své amatérské básně, neboť snem každého, byť laického spisovatele či „psavce“ je vidět své dílo vytištěné a svá-zané ve finální podobě. Prožít pocit, že jeho sen se zhmotnil a stal se skutečností.

Cílem mé práce je zhotovit deník, jenž by splňoval požadavky kladené na moderní novodobou autorskou knihu. Takový, který by se dal vnímat všemi smysly, aby přinášel nejen vizuální potěšení. V dnešní době dostáváme totiž spoustu vizuálních podnětů skrze různá média, reklamy i elektronické přístroje. Možné je, že někdy propadáme pocitu, že žijeme v jakési virtuální realitě, kde se nedá na nic sáhnout. Důležitá je pro mě tedy přede-vším haptická stránka tohoto objektu, umožňující zase jiný přístup ke knižnímu médiu, což se snažím podpořit také volbou různých využitých materiálů. Jelikož se jedná o knížku po-ezie, mají tyto objektové ilustrace doprovázet jednotlivé texty a pomoci umocnit pocit, jenž by básně měly ve čtenáři vyvolat. Usnadnit dotyčným jedincům schopnost empatie a snad je i trochu navést k jednomu z možných způsobů vnímání textu.

V teoretické části se pak okrajově zaměřuji rovněž na minulost a vývoj knihy, jež předcházely vzniku autorských knih a bez nichž by se tato díla vůbec nemohla vyvinout do dnešní podoby. Dále se soustřeďuji na vznik nových forem knihy, autorské knihy a soutěže, které se jimi zabývají. Určitou část zastupuje také ukázka tvorby vybraných autorů těchto knižních objektů. Součástí teoretické části je také kapitola věnující se haptickému vnímání knihy a rovněž doprovodná část k praktické části mé bakalářské práce, kde se zabývám na-příklad motivací vývojem a použitými materiály.

1 Co je to kniha?

Odpovědi na tuto otázku se různí. Někteří odborníci se zabývají knihou především z hlediska obsahu textu, jiní dávají přednost prostorové jednotě, další se zamýšlejí nad knihou v širokém smyslu a kontextu (knihou všech dob a národů, tištěnou i psanou). V posledním případě je kniha pojímána jako „*zaznamenání myšlenek na snadno pohyblivé látce, souvisících po stránce vnější i obsahové*“¹, přičemž nezávisí na účelu či poslání daného předmětu.

Knihy slouží především ke sdělení a zachování lidských myšlenek a citů. Svým vzhledem i obsahem odráží dobu svého vzniku, proto se také mnohdy stala „otrokem“ propagandy a ovlivňovala myšlení masy. Ale také se v ní objevuje, ne vždy stejně velká, míra autorství. Každý autor ve své knize zhmotňuje nejen ideály a postoje doby, v níž dílo vzniká, ale i jakýsi kousek sebe, který dodává knize na autentičnosti a jedinečnosti. Vypovídací hodnota a působivost knihy se však neztrácí ani po úmrtí autora, jen interpretace se mohou lišit.²

Avšak knihy nejsou jen nositelem textových informací a neslouží pouze jako produkt typografie, zprostředkovávají také emocionální prožitky, často se stávají lidským společníkem a přítelem přinášejícím útěchu v těžkých životních situacích. Mohou mít funkci zábavnou, naučnou i informativní. Už při prvním kontaktu s knihou nás ovlivňuje její vzhled, formát, barva, váha i haptický (hmatový) prožitek, který získáváme už dotekem prvních stran. Mnoho lidí se zaměří nejen na vizuální a haptickou podobu, ale také na vůni svazku, zvuky, které vydává prst klouzající po jednotlivých stranách či deskách přebalu, a u malých dětí není výjimkou, že se knihu pokusí i ochutnat. Zkrátka ji vnímáme všemi smysly. Což byl také jeden z důvodů, proč se o knihu začali zajímat také výtvarníci a záhy se stala fenoménem tohoto oboru. Také ilustrace již neslouží pouze jako obrazový doprovod psaného textu, ale proměnila se ve svébytnou kategorii promlouvající ke čtenáři v mnoha rovinách.³

¹ TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 11.

² TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 11

³ DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén knihy: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 6.

2 Stručný vhled do historie knihy

Kapitola je zaměřena na vznik, vývoj a rozšíření písma, využívané podkladové materiály a psací náčiní, v neposlední řadě také na tvar a podobu knihy. Všechny tyto prvky byly důležité pro vznik knih, jak je známe dnes, a mnohé z dříve využívaných médií či typů písma jsou stále inspirací pro umělce zabývající se autorskými knihami.

2.1 Písmo

Předpokladem pro zrod knih byl vznik a vývoj písma. Jestliže tedy kniha vznikla jako jakýsi obsáhlejší záznam myšlenek pomocí znaků, je důležité se alespoň stručně podívat na jejich historii.

Písmo jako takové se vyvíjelo postupně. Mezi jeho předchůdce patří například mne-monické písmo (zářezy ve dřevě, uzly na provazech, rytiny), dalším stupněm je písmo obrázkové neboli piktogramy (čitelné i bez znalosti řeči daného národa). Toto sdělování základních pojmů pomocí obrázků se v některých případech používá stále pro svou snadnou a rychlou srozumitelnost. Z obrázkového se vyvinulo písmo slovní (nebo také ideogramy), ve kterém každý obrázek znamená konkrétní slovo.⁴ Později znak označuje pouze zvuk, přičemž znaky zaznamenávají buďto určité slabiky (klínové písmo, 4. tisíciletí př. n. l.), nebo souhlásky a jejich skupiny (písmo užívané v Egyptě). Písmo souhláskové předurčilo následný vznik písma hláskového v Sýrii a Palestině v 1. pol. 2. tisíciletí př. n. l. a následně úplného písma hláskového zavedeného Řeky v 1. tisíciletí př. n. l. (toto písmo obsahuje souhlásky i samohlásky). Řecké starověké písmo ze 7. stol. př. n. l. je tvořeno znaky velké abecedy (malá abeceda vznikla mnohem později), je psáno zleva doprava. V tomto procesu tedy znaky představují stále menší prvky jazyka, od slov, přes slabiky až po jednotlivé hlásky. Nepochází však pouze k zjednodušování znaků, ale také ke zpřesňování jejich významů.

Řecké starověké písmo se šířilo přes Etrusky až do Říma, kde vznikla latinka (původně písmo římské). Následuje vznik uncíály během 4. a 5. stol. n. l. (okrouhlý tvar, některá písmena přesahují horní i dolní úroveň písma) a římské kurzívy (rychlé psaní, přirozený sklon písma). Polounciála ze 7. stol. n. l. tvoří přechod od velkých písmen abecedy (majuskulí) k malým (minuskulím). Následně se písmo šíří díky křesťanství a na některých

⁴ TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 12-13.

územích se začíná utvářet podoba národního písma, přičemž se písma tvarově rozrůžňují. Avšak díky Karlovi Velikému v 8. stol. vzniká jednotné písmo – karolínská minuskule, které se následně rozšiřuje po celé západní a východní Evropě. V 11. století se začíná toto písmo tvarově dělit na písma lomená a písma latinková, z druhé linie se v renesanci vyvíjí tisková antikva. Jednotlivé země si pak latinku upravily dle svých vlastních požadavků a potřeb, například je opatřily diakritickými znaménky. Během renesance (15.–16. stol.) se rozšířila také humanistická kurzíva a kancléřská italika, která se následně stala vzorem pro tisková písma.⁵

Gutenbergův vynález knihtisku (jeho první typografický tisk je z roku 1445, nebo 1446⁶) urychlil následný vývin mnoha latinkových písem, některá z nich mají trvalou hodnotu, užívají se dodnes a jiná již zanikla. Postupně vznikají a vyvíjí se benátská antikva (1470), starší antikva (1495), přechodová antikva (1757) a moderní či novodobá antikva (1775), všechny tyto typy písma se vyznačují určitým stínováním tahů, a to svislým či šikmým a náhlými nebo pozvolnými přechody. Mimo ně vznikají také písma nemající žádné stínování, se stejnou tloušťkou všech tahů, například latinková písma z 19. století (např. grotesk). Dále pak mnoho jiných písem, někdy těžko rozlišitelných, jindy s velmi výraznými osobitými charakteristikami.

V českém prostředí se od vzniku knihtisku až do počátku 19. stol. využívají různé druhy lomeného písma, například česká bastarda, ale i další, a to vesměs pro všechny tři tištěné druhy jazyka (češtinu, němčinu i latinu). Avšak již konec 18. stol. (vliv klasicismu) přinesl změnu v podobě odklonu od lomených písem a častějším využíváním antikvy, která se začala výhradně používat od 19. stol.

Dnes užívaná tisková písma mají často název po svém objeviteli či prvním tiskaři, který je používal, avšak někdy se jedná pouze o název obchodní. Mezi první české výtvarníky zabývající se tvorbou nových písem na počátku 20. stol. patří např. Vojtěch Preissig, Jan Rambousek, Slavoboj Tusar a Oldřich Menhart, který se svými písmy prosadil téměř po celém světě.⁷

⁵ ŠALDA, Jaroslav. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983. 364 s. S. 25-21.

⁶ TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 62.

⁷ ŠALDA, Jaroslav. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983. 364 s. S. 22-23.

2.2 Materiály podkladu a nástroje sloužící k psaní

Materiálů pro psaní a tisk knih bylo mnoho, lišily se původem a dostupností v dané oblasti. Například ve střední Asii se využívaly palmové listy, z nichž se vytvářely knihy především v Indii. Na tyto listy se psalo rákosem, stopa byla tvořena inkoustem. Oproti tomu v Kašmíru se psalo na lipovou a březovou kůru, přičemž jemná březová kůra se u severských národů a v Severní Americe využívala i v novověku. V Egyptě, Západní Indii a v Římě se píše na plátno, někdy barvené. Dále se v Číně využívá řezba do bambusového prkénka nebo malování na něj a rytí do kovových (především měděných) desek následně spojených spínadly. V Mezopotámii, Egyptě, Sýrii a Babylonii se užívaly hliněné destičky, do kterých se psalo po obou stranách špachtlemi ze dřeva či železa, díky nimž vznikala výrazná stopa na začátku tahu. Z počátku se jednalo o destičky z nepálené hlíny, později se vypalovaly pro větší pevnost a delší trvanlivost.

Od začátku 3. tisíciletí př. n. l. Egyptané a podle nich do konce 5. stol. také Řekové a Římané píší na papyrus, což je třtina rostoucí převážně okolo delty Nilu. Nejstarší dochovaný papyrus je z 21. stol. př. n. l., nejmladší z roku 1022 n. l. Egypt zásoboval papyrusem nejen své země, ale i jižní Evropu. Jeho výroba v Egyptě ustala v polovině 10. stol. n. l., avšak stále se vyráběl na Sicílii. Není mnoho dochovaných památek na papyrusu, neboť byl křehký a často byl zničen vlhkem. Mimo jiné se z něj vyráběl inkoust (musel být zuhelnatělý) a ve středověku také amulety, nebo byl využíván jeho popel v lékařství. Papyrus se užíval v době, kdy měla kniha formu svitku, později výjimečně v kodexu. Nejčastěji se na něj psalo pouze z jedné strany ostře seříznutým rákosem. Na konci 3. stol. př. n. l. se psalo také štětičkou z chloupků králíka, kterou vynalezl Meng-Tien.

Ve starém Řecku a v Římě se psalo také na dřevěné, kostěné a voskové destičky. Do vosku se psalo pomocí kostěných či kovových rydel, které byly z jedné strany ostré a z druhé zakulacené, aby se daly případné chyby snadno odstranit zahlazením.

V Přední Asii se využívá pergamen, jenž je zhotoven z vydělané zvířecí kůže (nejčastěji z kozy, ovce, telete či jelena). Nejhrubší pergamen byl z telecí kůže (využívaný v severní Evropě), nejjemnější z čerstvě narozených jehňat (vyráběný především v Persii). Oproti papyrusu se na pergamen dalo psát z obou stran, a proto se na něj vešlo více textu. Následně tedy pergamen papyrus vytlačil (4. stol.). Pergamen se také barvil buď purpurově (v Řecku, Byzantské a Franské říši), nebo černě. Od 9. stol. se barví pouze některé listy a od 2. pol. 15. stol. se nebarví vůbec. Celkově je však barvení knižních pergamenů výjimkou, většina textů se nachází na původním pergamenu. Někdy se k psaní či neobvykle i tištění

knihy použilo palimpsestu, což je papyrus či pergamen zbaven původního textu a přepsán novým.⁸ Kvalita a trvanlivost pergamentu byla vykoupena jeho finanční nákladností a časovou náročností výroby. Dvou set stránková kniha se mohla vyrábět i v řádu čtyř až pěti měsíců a mít hodnotu celého statku.⁹

Od poloviny 7. stol. se na pergamen píše nestejněměrně seříznutými ptačími pery. Chyby se odstraňovaly nožem a posléze zahlazovaly kančím klem nebo se spravovaly křídou, která zabránila rozpití barvy. Psalo se především černým inkoustem, který se ve středověku připravoval ze sazí a medu, nebo lepkavé gumy. Červený inkoust (z rumělky či suříku) se používal na nadpisy, jen výjimečně se jím psaly celé svazky. Psalo se také zlatem a stříbrem, přičemž zlato se využívalo častěji pro svou stálost barvy (stříbro vlivem oxidace černalo). Už ve starověku se používalo zlaté písmo. Zlatý inkoust se vyráběl z arabské gumy a zlata rozmělněného na prášek. Zlatem se psalo v říši Byzantské i Farské. Od 13. stol. se zlaté písmo vytváří jiným způsobem, obrysy písma se napíší nějakou hmotou (nejčastěji hlinkou), na niž se nalepí plátkové zlato.

Průlomový byl pro tvorbu knih vynález papíru (v Číně okolo roku 100 n. l.), za nímž stojí Ts'ai-Lung. Zpočátku byly hlavní surovinou pro výrobu papíru hedvábné odpadky, posléze rostlinná látka (bavlna). Někdy se papíry barvily na modro. Roku 610 se papír rozšířil do Japonska a Korey. V Samarkandu roku 750 naučili čínští zajatci Arabů vyrábět papír. Díky nim se postupně rozšířil do celého světa. První evropská papírna vznikla roku 1282 v italském Fabrianu (papír zde vyráběný se využívá dodnes jako vysoce kvalitní, například i pro výrobu bankovek). Následně se umění výroby papíru dostalo až k nám do Českých zemí. První česká papírna, která využívala jako surovinu hadry, fungovala ve Zbraslavi u Prahy od roku 1499. Na Moravě pak vznikly papírny v Olomouci (r. 1505) a ve Velkých Losinách (1520), poslední jmenovaná funguje dodnes. Šíření papíru umožnilo také rozvoj vzdělanosti.

Na konci 13. stol. se na italských papírech z Fabriana objevuje vodoznak neboli průsvitka, vytvořená u vzniku do rozmělněné hmoty papíru pomocí znaménka z tenkého drátu připevněného na dno síta. Papír byl následně v patřičných místech tenčí a tím i průsvitnější. Nejstarší český vodoznak je z roku 1524. Konec 18. stol. přináší nové stínované značky, které se vytváří pomocí rozleptaného měděného drátu připevněného na síto, čímž umožňují

⁸ TOBOLKA, Zdeněk. *Kniha: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 20-32.

⁹ BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 12.

vytvořit průsvitnou větší plošku než předchozí drátěná průsvitka tvořená pouze liniemi. Vodoznaky se hojně užívaly od poloviny 15. stol. na knižním papíru. Nejstarší průsvitky mají jednoduchý, často geometrický tvar, který se následně proměňoval v čím dál složitější. Od 16. století se běžně tisknou vodoznakem jména výrobců papíru. Na přelomu 18. a 19. stol. se průsvitka komponuje na spodní okraj, zatímco dříve byla ve středu půlarchu či archu. Toto umístění je podmíněno dobovým vkusem. Hlavní úlohou průsvitky bylo označení výrobce a kvality papíru. Může pomoci s určením stáří tohoto materiálu, avšak ani vodoznak se nevyhnul falšování a napodobování. Výjimkou není ani papír bez průsvitky, který se po celou dobu užíval také, ale jedná se o papír méně jakostní.

Od vynálezu knihtisku se papír užívá jako hlavní materiál pro výrobu knih. Tisky na pergamen byly vzácností a vytvářely se takto knihy, které měly být dány darem někomu vysoce postavenému. První tisky z 15. stol. byly zhotoveny na vysoce kvalitním silném šedožlutém papíru, jenž byl později napodobován. V 16. stol. byl pak oblíbený namodralý papír, ale už od konce 15. stol. se zhoršovala kvalita papíru až do 17. století, kdy je papír ve střední Evropě už značně špatný. V 18. stol. se výroba papíru zjednodušila a zdokonalila, od konce století se zásluhou Francouze Luise Roberta vyrábí strojově. Roku 1799 si nechal vynález patentovat a ten se následně zdokonaloval. Vynález strojově vytvořeného papíru však zcela nevytlačil ruční výrobu papíru, která ve velmi omezeném počtu produkuje papír dodnes.

Původní papír se vyráběl z hadrů, lněných a bavlněných materiálů, od roku 1844 také z látek dřevitých a slámy. V roce 1856 se zavádí používání buničiny a někdy se dokonce objevuje i příměs rašelinné drti. Dnes, v době recyklace, se jako materiál k vytvoření nového papíru používá i papír už jednou potištěný. Současný papír většinou není příliš pevný ani trvanlivý. Papír také prochází mnoha povrchovými úpravami, mezi něž patří například bělení či klížení. Tiskne se také na křídový papír, který má na sobě vrstvu minerálního nátěru, aby byl jeho povrch hladký, měkký a nasákavý.

Tužkou, v podobě tuhy v tenké tyčince, se psalo už v 16. stol. v Anglii. U nás se výrobou prvních tužek zabýval Josef Januar Hübel mezi lety 1825–1835 v Praze. Ve druhé pol. 19. stol. nahradila ptačí brky pera kovová, jež se v malém množství vyskytovala už ve starověku a středověku. Většinou byla zhotovena ze stříbra. Okolo roku 1780 vytvořil Angličan Josef Priestley nové kovové pero k běžnému užívání. Roku 1714 byl zkonstruován první psací stroj, avšak jeho rozvoj nastal až v poslední třetině 19. stol. S příchodem 20. stol. bylo v Severní Americe vyvinuto plnicí pero.

Mezi další zajímavé podklady pro text patří hedvábí užívané v Číně a Persii (v 1. pol. 19. stol. se na něj i tisklo). V Japonsku se objevují knihy s pryžovými listy (pro návštěvníky lázní) a ve Španělsku se výjimečně jako stran knih užívá i tenkého korku. Materiály pro výrobu knih i nástroje sloužící k zaznamenávání písma byly různorodé a některé se užívají dodnes. Příkladem stále užívaného materiálu může být například papír, z nástrojů se zachovaly štětce na čínskou či japonskou kaligrafii, kovová namáčecí pera a další.¹⁰

2.3 Tvar a podoba knihy

Tvar knihy se postupně vyvíjel. Například Indové vytvářeli své knihy tak, že palmové listy spojili stuhou provlečenou dírami v dřevěných deskách (pothi). V Číně a Egyptě měla kniha tvar svitku z papyrusu, zřídka z kůže, který byl často chráněn hedvábným pouzdrém. Formu svitku převzali také Řekové a Římané. Celkově se jednalo o nejpoužívanější tvar knihy starověku. Listy čistého papyrusu se k sobě lepily a vytvářely tak 6–7 metrů dlouhý úzký pruh, na který se psalo ve sloupci či méně často ve více sloupcích po delší straně. Žádný ze svitků se však nezachoval kompletní. Knihy se uschovaly svinuté, a aby bylo z vnější strany poznat, o jaký spis se jedná, zavěšoval se na něj proužek papyrusu či pergamenu (především oválného tvaru). V latině byl označován jako index nebo titulus, obsahoval jméno tvůrce a název spisu. Stal se předchůdcem dnešní titulní strany.

(1) Kniha z palmových listů.

(2) Svitková kniha.

¹⁰ TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 20-32.

Svitková kniha se četla těžce, už jen proto, že obě dvě ruce byly při čtení zaměstnané. Jednou rukou se svitek rozvínoval a druhá opět svinovala již přečtený text. Také písmo komplikovalo čtení, neboť se psalo pouze velkými písmeny bez mezer mezi slovy, jen odstavce oddělovaly tzv. paragrafy. Papyrusové knihy byly velmi nákladné. V Českých zemích byla sice známá kniha ve formě svitku, avšak nikdy se zde nevyráběla, protože Češi se s knihou seznámili až v podobě křesťanského středověkého kodexu.

Nový tvar knihy přichází v době, kdy se využívá především pergamen. Vzniká v Přední Asii a využívá přeložení pergamenu na dvojlist. Přeložené pergameny se vkládaly do sebe a vytvářely složku. Což se stalo základem podoby dnešní knihy. Předchůdci tohoto tvaru byly voskové a hliněné destičky užívané v Řecku a Římě. V případě větší obsáhlosti textu se destičky svazovaly k sobě z jedné strany pomocí nití nebo drátěných kroužků. Díky svému tvaru připomínající špalíček dostal svazek název codex. Pojmenování se následně přeneslo na knihy pergamenové svazované řemínky.

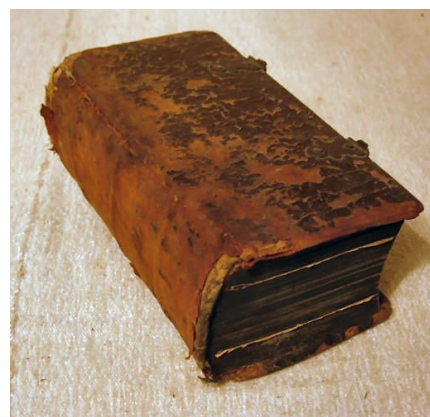
První kodexové knihy se objevují v 1. stol. n. l. (ve 2. stol. n. l. ještě z papyrusu). Během 4. a 5. stol. začínají kodexové knihy vytlačovat ty svitkové, neboť jsou levnější, skladnější a trvanlivější. Kodexový tvar se nejprve prosadil u knih úředních a náboženských. Se zavedením papíru se stal tento tvar, který přetrval dodnes, běžně užívaným.¹¹

Během 14. stol. se objevuje více knih obsahujících dřevořezbové ilustrace, ale neustálé vytváření nových tiskových matric bylo nákladné a zdlouhavé. Pohyblivé tiskové štočky a litery přinesl Johannes Gutenberg. Díky trvanlivým materiálům se písmena dají použít opakovaně. Způsobí to následnou informační explozi v Evropě (období renesance). Velká města začínají knihy tisknout průmyslově a informace jsou dostupné většině obyvatel. V 19. stol. se tiskařský proces zmechanizoval. Ke vzhledu mnoha dnešních knih přispěl vznik fotografie. První stálou fotografii zhotovil v roce 1826 Joseph Nicéphore Niepce. Na počátku 19. stol. byly zaznamenány publikace již zcela běžně doplněné fotografiemi.

Dnes se v publikacích objevují různé typy obrazového doprovodu od již zmíněných fotografií, přes kresby, různé grafické tisky a mnohé další. Tvar knihy se však v podstatě nezměnil od 1. stol. n. l., kdy se začaly vytvářet první kodexové knihy.¹²

¹¹ TOBOLKA, Zdeněk. *Knihy: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl. S. 15-17.

¹² BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 12.

(3) Kodexová kniha.

(4) Kodexová kniha.

Kromě „klasických“ tištěných publikací se objevují i elektronické knihy určené pro různá čtecí zařízení, což je logický důsledek mimo jiné ekonomických překážek pojících se s tiskem a distribucí knih. Mnozí se domnívali, že tento digitální věk, umožňující obrovský přísun různých (mnohdy neověřených) informací, odsune tištěné knihy do ústraní. Navzdory všem předpokladům se tak ale nestalo.¹³

Digitální čtení je možné dělit do kategorií podle typu zobrazovacího zařízení na univerzální (počítače, tablety, chytré telefony – zařízení, jejichž primární funkce neslouží ke čtení textu, jsou víceúčelová; využívají podsvícené displeje) a speciální („čtečky“ – elektronické alternativy tištěné knihy pracující s technologií pasivního displeje). Dále pak podle způsobu, jakým je daný obsah zpracován, na neměnné, definitivní dokumenty (mají určený poměr stran, většinou jsou koncipovány pro fixní velikost a rozlišení) a proměnlivé, nedefinitivní dokumenty (obsah je stálý avšak mění se forma podle konkrétního zařízení a jeho velikosti). Proměnlivé dokumenty se na první pohled zdají být výhodnější díky své rychlé přizpůsobivosti, pro designéra jsou však noční můrou, neboť neví, zda umožní nastavení pevných mezer, jak se v takovém prostředí budou chovat obrázky, zda bude podporovat písmo a zvláštní znaky atd. Definitivní formát obsahu však také skrývá jistá úskalí, může být nesnadno čitelný u zařízení s malým displejem (zobrazí se například jen pětina stránky) a působit komplikace, co se týká orientace v textu.

¹³ BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 14.

Elektronické knihy postrádají hřbet, který zajišťuje symetrii dvoustran, digitální knihy zobrazují vždy pouze jednu stránku a mnohdy ne celou a musí se tedy virtuálně „rolovat“, podobně jako v minulosti svitkové knihy. Problémem je složité členění obsahu na mnoho podkapitol či poznámkový aparát pod čarou. Pro svou velikost se tedy mnoho elektronických zařízení hodí pouze k četbě beletristických knih, nikoliv skript či odborné literatury. Kvalita a kultura čtení se tedy zhoršila.¹⁴

I přes všechny výhody elektronických knih, mezi něž bezesporu patří rychlá dostupnost, finanční nenáročnost, skladnost, nízká hmotnost a mnohé další, nelze srovnávat čtení z obrazovky s haptickými a vizuálními prožitky, jež nabízí fyzická „hmatatelná“ kniha.¹⁵ Samotný obsah těchto knih může být ztvárněn různými formami. Obsahem nemusí být pouze text, ale také barva, grafika, obraz či tvar.¹⁶ Také užitá vazba má značný vliv na vzhled a funkci publikace. Mezi oblíbené vazby publikací patří mimo jiné i lepená vazba používaná u brožovaných knih, časopisů, příruček a dalších. Jednotlivé části knihy jsou zde slepeny pružným lepidlem, které je pojí ke hřbetu. Mezi výhody lepené vazby se řadí schopnost vytvoření tisknutelného hřbetu, vizuální přitažlivost a všestrannost. Dalším typem je například mechanické nebo spirálové vázání, kdy jsou jednotlivé listy spojeny pomocí drátěné spirály či plastického hřebenu. Výhodou této vazby je to, že stránky jsou spojeny a zároveň se tiskovina dá otevřít zcela naplocho, samozřejmě i cena (levná metoda). Zajímavé je také kanadské vázání. Jedná se o drátovou vazbu s přebalem. Pyšní se tedy výhodami spirálového vázání a zároveň působí vzhledem profesionální publikace.¹⁷ Typů vazeb je mnoho od klasických měkkých, polotuhých, tuhých, dále lepených a šitých (drátem či nitěmi)¹⁸ až přes vazby využívající netradiční materiály a způsoby, nejčastěji však vycházejících z těchto základních typů vazeb (např. skulpturní vazby), jimž se věnují především tvůrci autorských knih.¹⁹

¹⁴ PECINA, Martin. *Knihy a Typografie*. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012. 308 s. ISBN 978-80-7294-813-0. S. 56-68.

¹⁵ HAVLÍČEK, Jiří. K fenomenologii knihy. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 16.

¹⁶ BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 18-19.

¹⁷ BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 84-85.

¹⁸ ŠALDA, Jaroslav. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983. 364 s. S. 286-298.

¹⁹ FRON, Karel. Výstava knihařské rodiny Sobotových. *Knihářský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759. S. 28-29.

Mnozí umělci se rozhodli vydat se cestou smyslového vnímání knih, přičemž někteří z nich zcela upustili od obsahu textového. Objevují se i knihy spadající do objektové či konceptuální tvorby. Knihy, jež by mohly nezasvěcenému divákovi připadat spíše jako prostorová instalace než jako knižní objekt, však přesto vycházející z některého ze základních principů knihy (např. logické návaznosti nebo listování). Nicméně knihou jako objektem se zabývali umělci už dříve. Příkladem mohou být čeští umělci konce druhé třetiny 20. stol.²⁰

²⁰ Valoch, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X. S. 3–8.

3 Nové pojetí písma – vizuální poezie

Písmo se skládá ze dvou složek, především nese význam, odkazuje na skutečnost pomocí jednotlivých znaků. Více opomíjená je druhá složka, tedy ta vizuální, estetická. Vizuální podoba písma je často potlačována unifikovanými znaky, které upřednostňují především nesený význam. Znak tedy čtenář vidí, avšak nevnímá jejich tvar, křivky ani objem, pokud na sebe nestrhnou pozornost odklonem od běžné formy. Přesto však estetické kvality písma mohou pomoci čtenáři s důslednějším pochopením a procítěním textu. Každé písmo v sobě uchovává také vizuální informaci, například u některých druhů písma znaky působí nejprve jako obraz a až posléze jako text (klínové písmo, hieroglyfy, japonská kaligrafie).

Vizuální poezie pracuje s jednotlivými znaky i jejich skupinami, jež vnímá ve vymezeném prostoru. Důležitý je nejenom tvar a barva, ale také mezery mezi slovy či verši. Využívá například umístění kapitál do textu psaného minuskami, rozmístění veršů na řádku nebo umístění do sloky (i její tvar), což může podtrhnout či pozměnit původní význam textu. Postupně tedy dochází k potlačení obsahu básně a zaměření se na vizuální kvality znaků, tedy k rozplynutí hranice mezi textem a obrazem. Oproti klasické poezii je u vizuální poezie kladen důraz především na vizuální stránku textu, přičemž estetická složka může působit vedle té obsahové, nebo ji může i potlačovat. Můžeme hovořit o dvou základních skupinách: sémantické, u níž je vedle vizuální informace zachován i původní význam textu, a asémantické, která je tvořena grafickými prvky pozbývajících svou původní nesenou informaci. U druhé skupiny je tedy důležité především uspořádání jednotlivých znaků a prostorové vztahy, jimiž jsou propojeny. Existuje také tvorba na pomezí těchto dvou skupin, kde se objevuje další význam mimoverbální, ten následně doplňuje obsah či mu oponuje. Mimoverbální význam může nést například barva (zdůrazňující nebo nahrazující znak). Také může dojít ke kontrastu či negaci při střetu mimoverbálního a verbálního významu.²¹

²¹ DĚDINOVÁ, Tereza. Písmo obrazů, obrazy z písma. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomen knihy: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 24-26.

4 Autoři zabývající se vizuální podobou textu

Jako nejstarší autor zabývající se vizuální poezií bývá uváděn Simias Rhodský žijící ve 3. stol. př. n. l. v antickém Řecku. Své básně psal do různých tvarů (*Vejce; Erótova křídla,...*).²² a²³ Vizuální poezií se zabývá také autor žijící na přelomu 19. a 20. stol. Guillaume Apollinaire, v jeho básních jsou obrazy tvořeny písmem, které však (stejně jako tomu bylo u Simiase Rhodského) neztrácí původní obsah.²⁴ Toto pojetí se nachází například ve sbírce *Kaligramy* (1918), kde nalezneme například text napsaný do tvaru Eiffelovy věže.²⁵ Na Apollinairovu tvorbu později navázala řada dalších umělců.

(5) Simias Rhodský, *Erótova křídla* (cca 325 př. n. l.).

S
A
LUT
M
O N
D E
DONT
JE SUIS
LA LAN
GUE É
LOQUEN
TE QUESA
BOUCHE
O PARIS
TIRE ET TIRERA
T O U JOURS
AUX A L
LEM ANDS
(originální francouzská verze)

B
U
D
ZUBAV
S
V E
T E
JEHOZ
JA JSEM
VYMLUVIM
JAZYKEM
KTERÝ TVÁ
ÚSTA
O PARIZI
VYPLAZUJI A BUDOU
VYDLAZOVAT
VEC NE
NA N EMCE
(převáděno do češtiny)

(6) Guillaume Apollinaire, *Kaligramy* (1918).

Čeští umělci se začali výrazněji zajímat o experimentální a vizuální poezii ve 20. letech 20. stol. Například Karel Teige upravil vizuální podobu sbírek *Na vlnách T. S. F.* (Jaroslav Seifert) a *Pantomima* (Vítězslav Nezval). Využité typografické prostředky zobrazují umělcovu hravost, nejsou nositeli sémantické změny. Teige se ve své práci nechal

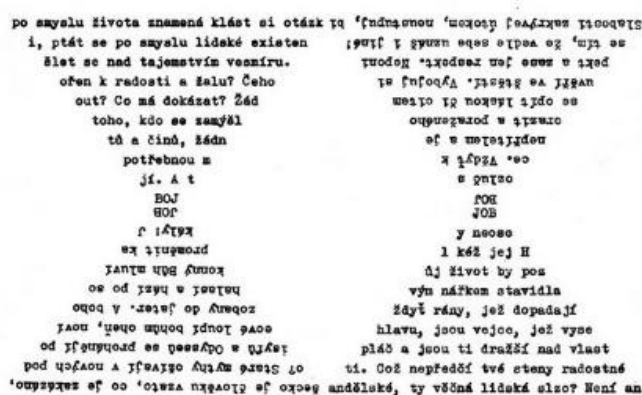
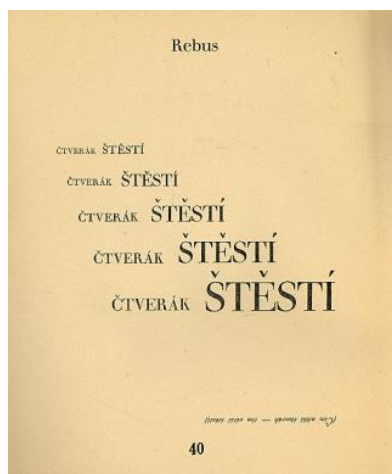
²² DĚDINOVÁ, Tereza. Písmo obrazů, obrazy z písma. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomen knihy: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 25.

²³ BAŽIL, Martin. Obrazy mluvící ve verších: Antická figurální poezie. *Ústav řeckých a latinských studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. 2012 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/2014/08/Bazil-Martin_PPT_Figuralni-poezie_den_latiny_2012.pdf>.

²⁴ Guillaume Apollinaire. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/autori/guillaume-apollinaire-77>>.

²⁵ Kaligramy. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008 – 2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/knihy/kaligramy-169900>>.

Na konci 50. let (cca 1958 a 1959) se dále posouvá tvorba experimentální a vizuální poezie díky autorům, již následně vytvářejí v 1. pol. 60. let jádro pražského okruhu experimentální poezie. Mezi ně patří dvojice autorů Josef Hiršal a Bohumila Grögerová²⁶, kteří nejen že vytvářejí experimentální poezii, ale také působí jako její teoretikové a překladatelé. Největší množství jejich textů je zastoupeno ve sborníku s názvem *JOB – BOJ* (1968). Jedná se o jakousi uměleckou příručku, v níž se snoubí teoretická část s praktickými ukázkami. Prioritně se však jedná o umělecký text.²⁷ „*Kniha JOB – BOJ vznikala v létech 1960 – 1962 a vedle prací Jiřího Koláře a Ladislava Nováka představuje jeden z prvních pokusů prozkoumat možnosti tzv. umělé poezie, tvořené převážně z českého jazyka, v českém prostředí a inspirované českým kulturním zázemím.*“²⁸ Na vzniku této knihy se podílelo několik faktorů. Jedním z nich byl zájem autorů o jazyk jako nástroj i materiál. Přičemž se mimo jiné pokoušeli o zobrazení jeho struktur, zábavných i absurdních momentů či asociačních možností. Další důvod byla reakce na zprofanovanost jazyka v umělecké i veřejné sféře a kritika prázdných frází.²⁹

(8) Josef Hiršal, Bohumila Gröegrová, *Přesýpací hodiny* ve sbírce *Job-boj* (1968).

²⁹ GRÖGEROVÁ, Bohumila, HIRŠAL, Josef. *JOB-BOJ*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1968. 130 s. S. 129.

V tomto období se začínají systematicky zkoumat vzhled a možnosti textu. Avšak rozvíjí se i činnost autorů nezávislých na pražském okruhu, kteří vycházejí z realizací starších básníků, nechávají se jimi inspirovat a rozvíjejí jejich myšlenky. Patří zde Ladislav Nebeský pracující se základním kódem jednotlivých znaků, Jiří Valoch využívající estetické kvality strojopisu, jenž v 70. letech pracuje také se strukturami a sémantikou textů, Jindřich Procházka, Karel Adamus, Emil Juliš a další. Významná je mimo jiné i tvorba Jiřího Koláře, který rozvinul techniku koláží a mnohdy ve svých dílech využíval i fragmenty textů, a Ladislava Nováka, v jehož dílech je propojený princip náhody s logicky uspořádanou skladbou.

Můžeme zde zařadit i Václava Havla se sbírkou *Antikódy* (poprvé vydaná roku 1964³⁰) byla ojedinělým pokusem takového charakteru v autorově tvorbě, vzniká spíše na okraji realizací dramatických. Havel se ve své sbírce nevzdává textového významu. Ve svých textech pracuje se satirickým přesahem a parodií. Jeho dílo je protestem proti absurdní politice i konvencím v poezii. Uplatněné formy jsou proměnlivé, otevřené, nutí čtenáře přemýšlet, objevují se zde různé varianty i porušování formy, vše je však řízeno autorem, který udává pevný směr. Využívá zhuštěný, ale srozumitelný jazyk pro možnost snadného porozumění a pochopení čtenáři. Nachází se zde kritika i snaha o změnu soudobého stavu. V Havlově poezii hraje sémantika důležitou roli, nejedná se pouze o formální hru.

Ačkoliv největší rozkvět české vizuální poezie probíhal v 60. letech 20. stol., zabývají se v menší míře grafickým experimentem umělci i později. Dokladem toho může být antologie *Uprostřed průmyslové noci* (1983 uspořádána; 1996 vydána),³¹ především pak oddíl s názvem *Prostorová poezie*³², kde je zastoupena tvorba Martina Klimeše, jenž využívá propojení verbální i obrazové sémantiky a hromadění významů, a Jiřího Trávnička, v jehož básních se objevují slova ve spojení s matematickými znaky a číslicemi. Nicméně se v této knize objevují také další vizuálně působící texty, a to Vladimíra Šebka a Jiřího Dynky.

I dnes někteří autoři využívají estetické působení textů ve své tvorbě. Avšak využívají především zdůraznění veršů či slov v kontextu básně, nikoliv však jednotlivých znaků, ty

³⁰ Antikódy. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/knihy/antikody-112317>>.

³¹ DĚDINOVÁ, Tereza. Písmo obrazů, obrazy z písma. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenoménní kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 25-33.

³² PETRŽELKA, Zdeněk, ed. *Uprostřed průmyslové noci: antologie mladé jihomoravské poezie*. Brno: Větrné mlýny, 1996. 189 s. Poezie; sv. 2. ISBN 80-902073-4-0. S. 145-150.

tedy opět ustupují do pozadí. Nicméně existují i takoví, kteří navazují na experimentální poezii z 60. let.³³

³³ DĚDINOVÁ, Tereza. Písmo obrazů, obrazy z písma. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomen knihy: výtvarná výchova a umění knihy* = *Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 33-34.

5 Autorské knihy

Přelomová pro české a slovenské umění byla právě šedesátá a sedmdesátá léta 20. století, neboť v této době se proměňuje pojem umění a začínají vznikat nové koncepce uměleckého díla, přičemž důraz je kladen především na hlavní myšlenku. Paradoxně v počátcích normalizace našla řada autorů svobodu v hledání nových koncepcí, výrazových prostředků a využití netradičních médií.³⁴ „Stejně jako v akčním umění bylo i zde estetické co možná nejvíc redukováno, resp. bylo dřív jen důsledkem následné vizualizace; záměrem byla především autentičnost informace. V tomto kontextu se také maximálně uplatnil fenomén autorských knih.“³⁵

„Termín (autorská kniha) zavedl J. Valoch jako čes. ekvivalent pro tzv. Artists' books (knihy umělců). Je to nejobecnější označení pro všechna díla umělců, kteří chápou knihu jako svébytné umělecké médium. Dřívější termín „kniha – objekt“ se dnes používá především pro artefakty, blíží se „knize – plastice“. Autorské knihy v užším slova smyslu jsou knihy koncipované jedním autorem „od počátku do konce“. V širším smyslu jsou autorské knihy koncipované umělcem, který např. interpretuje cizí text nebo nějaký aspekt knihy, knihu nechá fyzicky vyrobit a pak ji autorizuje jako své dílo.“³⁶

První české autorské knihy jsou už díla z počátku 60. let vytvořené Ladislavem Novákem a Jiřím Kolářem. Dělí se do dvou skupin podle účelu, kdy mohou být nositelem určité myšlenky (Jiří Hynek Kocman, Jiří Valoch, Jan Wojnar), nebo formou zaznamenávání a sestavování dokumentů jistých aktivit (Milan Knížák zabývající se ozvlášťňováním knih, v 70. letech pak i jejich konceptuálním pojetím). Nicméně existují i autorské knihy na pomezí, kam můžeme zařadit například realizace Václava Vokolka, Vladimíra Havlíka, Rudolfa Fily a další.³⁷

³⁴ VALOCH, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X. S. 3–8.

³⁵ VALOCH, Jiří a ZATLOUKAL, Pavel. *Mezi tradicí a experimentem: 1939-1989: práce na papíře a s papírem v českém výtvarném umění*. Olomouc: Muzeum umění, 1997. 241 s. ISBN 80-85227-26-6. S. 15–16. S. 20.

³⁶ *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, A – M*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. 546 s. ISBN 80-200-0521-8. S. 357.

³⁷ VALOCH, Jiří a ZATLOUKAL, Pavel. *Mezi tradicí a experimentem: 1939-1989: práce na papíře a s papírem v českém výtvarném umění*. Olomouc: Muzeum umění, 1997. 241 s. ISBN 80-85227-26-6. S. 19-20.

5.1 Autoři brněnského okruhu

Autoři brněnského okruhu, Jiří Valoch a Jiří Hynek Kocman, od počátku 70. let po-
jímají dílo jako informaci. Přičemž Valoch se vrací k významu, který ovšem radikálně
minimalizuje, vytváří mimo jiné jednoslovná díla. Mezi další členy brněnského okruhu patří
také Jan Wojnar, který se zabývá tvorbou autorských knih, ale i přesýpacích a mřížkových
básní.³⁸

Jiří Hynek Kocman vyrábí ruční papíry a z nich utváří autorské knihy, v nichž zob-
razuje své zážitky i zkušenosti s experimentální grafikou a konceptuální tvorbou.
Kocmanovo dílo se stává především sdělením, přičemž důležitou roli hraje jeho komuni-
kační charakter. Ve většině tvorby zmizel původní artefakt či byl značně redukován (na otisk
razítka, textový záznam či fotografii s popiskem). Autor využívá média odpovídající nese-
nému poselství, mezi lety 1970 – 1973 se zabýval možnostmi knihy-objektu a konceptuální
polohou knihy. Tradiční chápání zde bylo nahrazeno pomocí práce s vizuální podobou, autor
využívá základní zkušenosti v komunikaci mezi knihou a čtenářem (listování, logická ná-
slednost jednotlivých celků). Kocman vytvořil několik různých typů, například
chromatografické knihy jsou záznamem procesu vzlínání barev, daktyloskopické knihy se
zabývají vizuální podobou procesu listování, oproti tomu preparované knihy se zaměřují na
strukturu knihy nabytou jejím rozřezáním.

Autorské knihy tohoto období pracují s možnostmi vizuální poezie, konceptuálního
umění i systémové tvorby. V polovině 70. let pak Kocman začíná knihu pojímat nově. Od
záměrného přechází k „nezáměrnému“ poselství knihy, k jedinečnému působení média –
papíru. Díky profesoru Jindřichu Svobodovi se umělec seznámil s klasickou uměleckou vaz-
bou knihy včetně její konstrukce a výrobního procesu. Různé druhy papíru Kocmana
zajímaly po stránce vizuální i haptické. V druhé polovině 70. let vnímá vázání knih jako
možnou autorskou interpretaci tohoto uměleckého díla. Nicméně jeho cílem nebylo dospět
k řemeslné práci, takže po zvládnutí tvorby relativně dokonalých vazeb přechází ke knize
pojímané spíše konceptuálně. Vytváří „prázdné“³⁹ knihy, jež se nezabývají textovým obsa-
hem, ale materiálem nepopsaných stran a jejich vztahem k vazbě a dalším částem knihy,
přičemž se uplatňuje prostor pro nejzákladnější informaci a její estetickou podobu. Kocman
vytváří různé knihy, ve své tvorbě vychází z tradičního pojetí, následně však staví do popředí

³⁸ VALOCH, Jiří a ZATLOUKAL, Pavel. *Mezi tradicí a experimentem: 1939-1989: práce na papíře a s papí-
rem v českém výtvarném umění*. Olomouc: Muzeum umění, 1997. 241 s. ISBN 80-85227-26-6. S. 19-20.

³⁹ VALOCH, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum,
1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X. S. 6.

jeden z jeho aspektů (proces listování, zpodobnění určité následnosti či propojení jednotnou barevností důležitých částí knihy). Estetická složka je tedy propojena s konkrétní informací o knižním médiu.

Autor pro své knihy, vyráběné z vlastního papíru, používá název „*paper-re-making*“⁴⁰. Toto označení vychází se slov papermaking, což znamená výroba papíru, a slova remake znamenajícího přetvořit. V Kocmanově tvorbě se objevuje tematizace využitých materiálů, jako například v díle s názvem *Kniha jednoho šálku čaje*, jindy pracuje s tištěnou knihou, kterou dále přehodnocuje. V 80. letech využívá převážně již hotové knihy jiných autorů, s jejich následnou interpretací a hledání různých podob. Takto parafrázuje například dílo E. A. Poea *Havran*.

Zásadní inspirací pro Kocmana byly život a dílo Josefa Váchala, jehož vnímá jako sobě blízkého umělce, což se promítá v řadě jeho realizací, neboť Váchal vytvářel jednotlivě koncipované a vlastnoručně vyráběné knihy osobitě a humorně, předjímal problematiku tvorby autorských knih.⁴¹

(9) J. H. Kocman, *The Raven*.

⁴⁰ VALOCH, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X. S. 7.

⁴¹ VALOCH, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X. S. 3-8.

5.2 Další autoři

Autorkou věnující se knižní vazbě a tvorbě autorských knih je také Eliška Čabalová, která se učila zdokonalit svou knižní vazbu u Jindřicha Svobody. Konec 80. let je pro ni přelomový, přestává jí stačit vytvářet pouze vnější obal knihy, a tak se pouští do tvorby vlastních autorských knih, přičemž se rozhodla vylepšit své kaligrafické schopnosti a zúčastnila se školení Jiřího Šindlera. Posléze také dospěla k tvorbě autorských papírů. Od roku 1992 byla mnohokrát oceněna na *Trienále umělecké knižní vazby* a svou tvorbou upoutala pozornost také v zahraničí.⁴²

Jan Bohuslav Sobota a Jarmila Jelena Sobotová se zabývají studiem i tvorbou knihařských vazeb. Pro tvorbu svých objektů však musí zvládat i řadu dalších řemesel.⁴³ Jan Sobota se zabývá kazetovými, skulpturálními vazbami a plochými vazbami, ale také restaurováním a konzervováním a mnoha dalšími obory. Patří mezi světově uznávané české knihaře. Vytváří také vazby-objekty (například knihu umístěnou do těla plastiky-ryby), u některých mu byly inspirací vazby gotické či renesanční. Důležitá je pro něj především snadnost otevírání knihy a také její co nejdelší životnost. Vazby vytváří s ohledem na obsah knih, důležitý je pro něj i pocit, jenž v něm knihy vyvolají.⁴⁴ Jarmilu Sobotovou v její tvorbě ovlivňuje nejen manželova práce, ale také studium psychologie, jímž si prošla, zájem o člověka a umění všeho druhu. Velkou roli hraje zpracování řemeslné i umělecké, také se snaží o vystižení pocitů z přečtené knihy. V některých dílech kombinuje klasické zdobící techniky s netradičními materiály.⁴⁵ Oba vytvářejí knihy-obrazy i knihy-skulptury a pro veřejnost pořádají odborné kurzy. Deset let strávili v exilu ve Švýcarsku a USA, posléze si otevřeli

⁴² KARKANOVÁ, Hana. Knižní vazba Elišky Čabalové. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759. S. 26-27.

⁴³ FOGL, Jiří. Nebojte se vazby ani knižních objektů. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759. S. 27-28.

⁴⁴ PRÁGR, Vítězslav a SOBOTA, Jan. Galerie Knihařského bulletinu 5/Jan Sobota. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 3, nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

⁴⁵ PRÁGR, Vítězslav a SOBOTOVÁ, Jarmila. Galerie Knihařského bulletinu 8/Jarmila Sobotová. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 2., nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

knihařskou dílnu a galerii v Lokti. Na různých soutěžích a výstavách získali mnoho ocenění.^{46, 47}

Mezi jejich přátele a kolegy patří také umělci žijící v Anglii, příkladem může být výtvarník zabývající se knižní vazbou – Philip Smith, jehož zásluhou se ve světě rozšířilo povědomí o českém uměleckém knihařství, mimo jiné i tím, že napsal několik odborných publikací, např. *New Direction in Bookbinding* (1974; *Nové směry v knižní vazbě*), *The Book: Art and Object* (1982; *Kniha: Umění a objekt*) a další. Také pořádá různé semináře v Česku i v zahraničí. Vytvářel vazby pro Melvilla, Tolkiena i jiné. Přátelil se s Jiřím Hadlačem, kterého považuje za jednoho z podstatných umělců zabývajících se knižní uměleckou vazbou.^{48, 49}

Také Jiří Hadlač (zemřel roku 1991) se zabýval tvorbou knižních objektů, ačkoliv až na sklonku své tvorby. Postupně se proměňoval z umělce extroverta do více intimních vnitřních poloh, jejichž dokladem jsou již zmíněné knižní objekty. Hadlač opisoval oblíbené knihy a svazoval je. Proces přepisování byl pro umělce důležitý především proto, že mu umožnil více se sžít s daným textem. Vždy se jedná o knihy, k nimž měl Hadlač hluboký vnitřní vztah. Trpělivé přepisování tento pocit ještě prohlubuje. Následně vytvářel různé vazby, obaly či schránky.⁵⁰

Mezi autory zabývajících se knižními objekty patří i Američanka Pamela Moore, která je žákyní Jana a Jarmily Sobotových. Tato umělkyně se snaží o citlivé propojení knihařského řemesla s uměleckou stránkou knihy, do svých objektů komponuje především osobní zkušenosti a intimní vnitřní svět. Důležité jsou pro ni filozofické otázky a jejich prožívání, čímž se dostala k zájmu o alchymii, jenž se projevuje i v řadě jejich děl doslova nabitých symbolikou. Často také ve své tvorbě využívá šití ocelovými drátky či obecně kovový materiál,

⁴⁶ Knihařská Odysea (přetištěný rozhovor z roku 1994, otištěný v časopise *Bookbinder* (č. 8, str. 26-49)). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1996, 2. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 4-13.

⁴⁷ FRON, Karel. Výstava knihařské rodiny Sobotových. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759. S. 28-29.

⁴⁸ SOBOTA, Jan. K narozeninám Philipa Smitha. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 15-20.

⁴⁹ V tvůrčí práci není nic zakázané. Rozhovor s Philipem Smithem (za *Knihařský bulletin* s Philipem Smithem hovořil Vítězslav Prágr a (nejen) tlumočil Jan Sobotka). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 3-9.

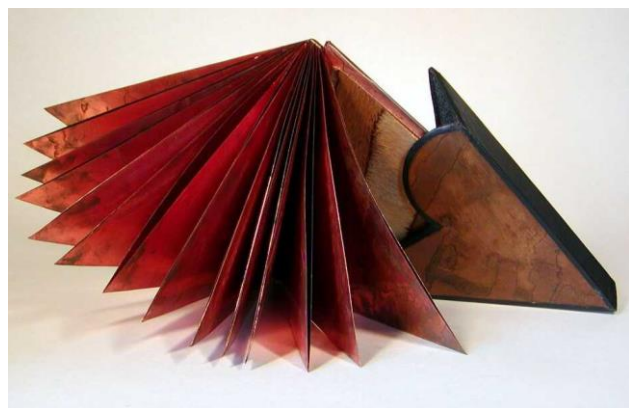
⁵⁰ K výročí Jiřího Hadlače (přepis magnetofonového záznamu řeči Igora Zhoře, pronesené na vernisáži výstavy v Brně v galerii na Mělnické bráně 25. září 1997). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759. S. 6-8.

který vnímá jako ušlechtilý a pro knižní tvorbu přirozený. Také využívá objektových trojrozměrných leporel, o nichž se vyjadřuje jako o dětských knihách pro dospělé.

Během své tvorby také pořádala různé semináře týkající se uměleckých knih i nových technik jejich vázání. Rovněž vyučovala v různých uměleckých školách či ateliérech ve Španělsku, Francii, Řecku i v České republice.⁵¹ V poslední době se věnuje restaurování a konzervaci knih a listin a vytváří sérii sférických knih, do nichž vkládá vlastní poezii i prózu.⁵²

(10) Jan Sobota, *Čertův kámen*.

(11) Pamela Moore, *Book of Fire and Light*.

5.3 Soutěže a výstavy zabývající se autorskou knihou

V této kapitole je popsáno několik vybraných soutěží a výstav představujících tvorbu umělců věnujících se tvorbě autorských knih. Jedná se o ještě stále aktivní kroměřížské *Trienále umělecké knižní vazby*, brněnskou studentskou soutěž *Fenomén kniha* a několik českých (*Svět knihy*, *Knižní vazby od gotiky k dnešku*, *Mezi slovem a tělem*, „ve vazbě“) i zahraničních (*Kniha jako výtvarný objekt*, *Bienále knižného umenia Martin*) výstav.

⁵¹ PRÁGR, Vítězslav. Rozhovor s Pamelou Moore. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Přeložil SOBOTA, Jan. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 7-15.

⁵² Biography: Pamela Moore. *Liberinto: Book arts* [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.liberinto.com/biography_liberinto.html>.

5.3.1 *Trienále umělecké knižní vazby*

Autorskými knihami se mimo jiné zabývá i několik soutěží a výstav, například přehlídka s názvem *Trienále umělecké knižní vazby* pořádané v Kroměříži (I. ročník se konal r. 1973 v Třebíči). Na šestý ročník Trienále byli pozváni také umělci z Anglie zabývající se knihou – Dorothy a Philip Smithovi, kteří byli z této výstavy tak nadšeni, že Dorothy následně napsala pochvalný článek *Letter from Prague* (Dopis z Prahy) do časopisu *Bookbinder* (Knihař; č. 4/1990).⁵³

Na sedmém ročníku *Trienále umělecké knižní vazby* v roce 1992 se mimo jiné prezentoval se svou *Knihou mexických pokladů* Jan Perůtka a byl za ni také oceněn první cenou v kategorii *Zvláštních knižních forem*. Tato vazba-plastika vznikla po autorově studijní cestě na Kubu a do Mexika. Inspirací Perůtkovi byly aztécké reliéfy, jejichž náčrtý se objevovaly ve starých mexických novinách, ze kterých se následně stala papírovina a nové listy papíru. Pouzdro má tvar plochého kamene, zdobeného symboly z aztéckého kalendáře a rudou skleněnou taveničkou (zobrazující mexické slunce). Jan Perůtka i ve svých dalších dílech využívá různorodé materiály a tvarovou hravost. Typická je pro něj také manuální zručnost. Mezi často zpracované téma patří i vazby různých knih E. A. Poea, ke kterým má autor blízký vztah.⁵⁴

Na osmém ročníku (1995) se kromě ukázky různých současných knižních vazeb představily také autorské knihy. Vyskytla se zde i senzitivně pojatá autorská kniha *Pavučiny* od manželů Miroslavy a Lubomíra Krupkových, což je „soubor několika „otištěných“ skutečných pavučin, která je volným pokračováním řady autorských knih vznikajících z okouzlení živou přírodou, např. *Vosí knihy*.“⁵⁵ Tyto pavučiny snímají ze stromů na ruční papíry, přičemž celá kniha je vytvořena bez jakéhokoliv textu. Také Jiří Hynek Kocman se zde prezentoval svými novými autorskými knihami, avšak vystavených i oceněných zde

⁵³ SOBOTA, Jan. K narozeninám Philipa Smitha. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 15–20.

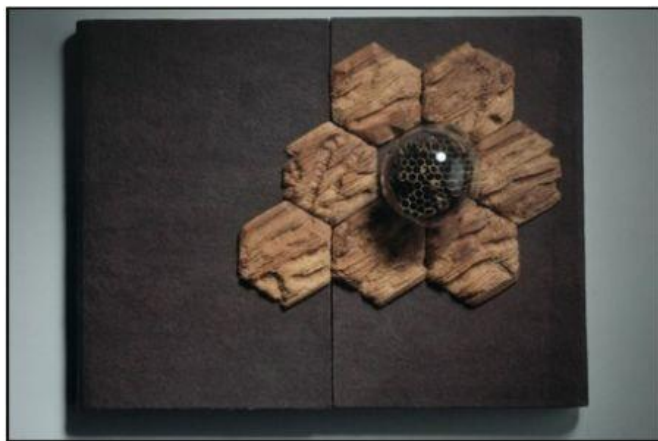
⁵⁴ PRÁGR, Vítězslav. Rozhovor s Janem Perůtkou. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1996, 2. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759. S. 3–6.

⁵⁵ PRÁGR, Vítězslav. VIII. Trienále umělecké knižní vazby. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759. S. 3.

bylo mnohem více. Na tomto ročníku *Trienále umělecké knižní vazby* se podařilo také uspořádat seminář přednášek, mezi referujícími byl i Jan Sobota, jehož řeč se vztahovala nejen k současné umělecké knižní vazbě, ale také ke knize-objektu ve světové tvorbě.⁵⁶

(12) Miroslava a Lubomír Krupkovi, *Pavučiny*.

(13) Miroslava a Lubomír Krupkovi, *Velká vosí kniha*.

Hlavní cenu na devátém ročníku (1998) *Trienále umělecké knižní vazby* dostali Miroslava a Lubomír Krupkovi za své velice precizně zpracované knižní vazby s výrazným výtvarným pojetím. Tato dvojice se zabývá výrobou autorských knih, ručních papírů i knižních vazeb a patří mezi přední české knihařské osobnosti. Zastoupeny zde byly i jiné práce Miroslavy a Lubomíra Krupkových, jejichž část následně vystavovali také v muzeu v Písku, kde představili především své knižní vazby a autorské knihy. Jejich díla se vyznačují především přírodní barevností i tematikou. Využívají kostěné části, kůži i pergamen. Pracují s námětem historie knih (*Kniha s řetězem; Kniha filigránů*) i vztahem k přírodě (*Vosí knihy; Kůrožrouti; Zemětřas*) – a to především ve volbě barevnosti. Krupkovi velmi vnímavě pozorují dění kolem sebe, ve svých knihách vytvářejí záznam viděného či toho, co je ovlivňuje. Výsledná díla promlouvají svou čistotou, barevností a jednoduchostí. Zabývají se také tvorbou uměleckých knižních vazeb, ručních papírů či odlévaných liter, jež následně sází a tisknou. Dále se na Trienále prezentoval Jan Perůtka a získal první místo v kategorii *Zvláštních knižních forem*. Zajímavá byla hlavně vazba jeho knihy *Bornův život zvířat*. Čestné

⁵⁶ PRÁGR, Vítězslav. VIII. Trienále umělecké knižní vazby. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759. S. 3-5.

uznání dostal například Lubomír Jarcovják díky souboru tří knih-objektů. Také se zde objevil autorský počin *Atlas novus inbictius instructus* od Jiřího Hynka Kocmana i objekty vytvořené z autorských papírů od Jana Činčery, který se zabývá mimo jiné také autorskou knihou.^{57, 58}

(14) Jan Perůtka, *Bornův život zvířat*.

V současné době je *Trienále umělecké knižní vazby* pořádáno v Plzni ve spolupráci s Ústavem umění a designu Západočeské univerzity a Západočeským muzeem. 13. ročník se konal od června do srpna roku 2013. Největším přínosem této přehlídky je možnost sledovat a srovnávat vývoj jednotlivých autorů či seznámení se s novými umělci z této oblasti.^{59, 60}

⁵⁷ PRÁGR, Vítězslav. Miroslava a Lubomír Krupkovi. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759. S. 21-23.

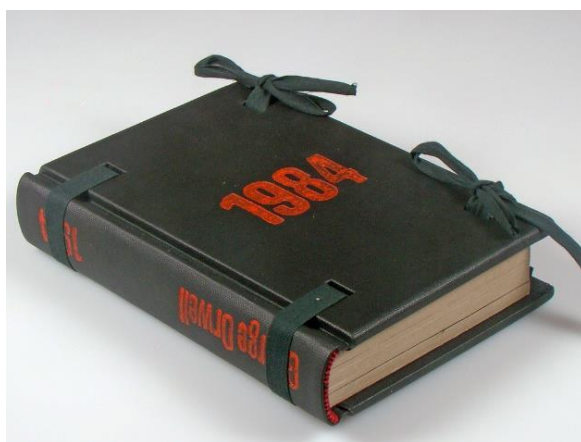
⁵⁸ PRÁGR, Vítězslav, KRUPKOVÁ, Miroslava a KRUPKA, Lubomír. *Galerie Knihařského bulletinu 10/Miroslava a Lubomír Krupkovi. Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 4., nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

⁵⁹ XIV. Trienále umělecké knižní vazby. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. © 2013 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/vystava/xiv-trienale-umelecke-knizni-vazby>>.

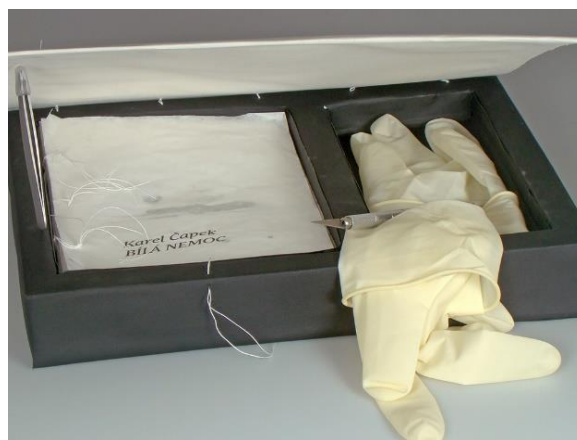
⁶⁰ XIV. Trienále umělecké knižní vazby. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.zcm.cz/sites/default/files/xiv.trienaleknizni_vazby.pdf>.

5.3.2 Fenomén kniha

Zajímavá je také studentská soutěž nesoucí název *Fenomén kniha*. První ročník se konal roku 1998. Ve vedení tohoto projektu stojí docentka Blanka Růžičková a Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně (přesněji Katedra výtvarné výchovy na uvedené univerzitě). Projekt volně navázal na sympóziu *Papír* konané roku 1998 v Předklášteří a iniciované taktéž Blankou Růžičkovou. Motivací pro vznik této soutěže byl mimo jiné i chybějící prostor pro prezentaci studentských prací. Už dva roky po založení soutěže *Fenomén kniha* (2000) se organizátoři mohou pyšnit mezinárodní účastí. Přitažlivý je tento projekt také proto, že práce jsou prezentovány ve významných výstavních prostorech (např. brněnská *Galerie mladých*).⁶¹ V roce 2013 patřili mezi oceněné například Ivana Krupicová se svou knihou *Zabijačka* v kategorii *Knižní ilustrace a typografie*, Marek Franz s dílem *George Orwell: 1984* v kategorii *Knih jako objekt* či Lenka Fukasová se svým *L. F.* v kategorii *Volná tvorba* a další. Pozoruhodné bylo i dílo Elišky Karešové s názvem *Karel Čapek – Bílá nemoc* a počín Heleny Henkeové s názvem *Industrial & příroda*, ale zajímavých prací zde bylo vystaveno mnohem více.⁶²

(15) Marek Franz, *George Orwell: 1984*.

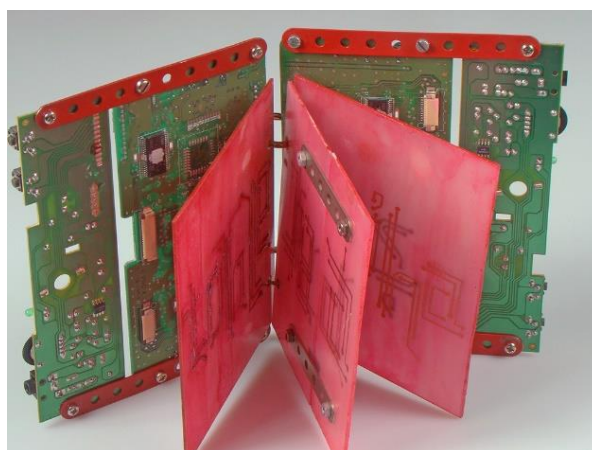

(16) Eliška Karešová, *Karel Čapek – Bílá nemoc*.

⁶¹ HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 9-11.

⁶² *Fenomén kniha, Phenomenon: The Book 15*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>.

Jak již název soutěže *Fenomén kniha* napovídá, tématem této soutěže je kniha, jež je však pojímána z hlediska výtvarné pedagogiky jako tvořivé cvičení. Účastníci mohou využít jakýchkoliv materiálů, které otevírají nové možnosti seberealizace i komunikace. Někteří autoři pracují také s nadsázkou či symbolikou. Výtvary mají různé podoby od klasické knižní ilustrace, přes knižní objekty až po prostorové instalace a akční umění. Výjimečná je tato soutěž především v tom, že mnohé práce překonávají zažitý model vnímání knihy (příkladem může být dílo *Kocábka* od Anety Svobodové). Upřednostňována je práce s různými materiály, které následně působí na smyslové vnímání diváků.⁶³ Vznikají díla ze dřeva (Andrej Ševčík s dílem *Kniha otisků přírody*), plastů (*Schránka s portfoliem* od Tadeáše Kopči), přírodních surovin (Jana Kladivová – *Před jídlem*) i elektronických součástí (Michal Pláteník se svým dílem *Kniha – verze 1.0.4*)⁶⁴, zkrátka žádný materiál není vyloučený. Někteří umělci však vytváří i interaktivní objekty, s nimiž se dá manipulovat, nebo také knihy, jež se pohybují, rostou, vydávají zvuky či voní. Kreativité se zde meze nekladou.⁶⁵

(17) Jana Kladivová, *Před jídlem*.

(18) Michal Pláteník, *Kniha – verze 1.0.4*.

⁶³ DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 6.

⁶⁴ *Fenomén kniha, Phenomenon: The Book 15*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomén%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>.

⁶⁵ HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 11.

V začátcích soutěže studenti reflektovali především uplynulou dobu zakázaných autorů. Dnes je však již nic neomezuje, a tak se vyjadřují svobodně, odvážně i naivně a zhmotňují tak i své vnímání a představy knihy. Zpracovávají texty různých autorů i své vlastní deníkové záznamy. Střetávají se zde skvěle řemeslně zpracované objekty s těmi amatérskými. Nacházejí se zde knihy různě zpracované či vytvořené – šité, vařené, tkané z vlasů, tesané ze dřeva či kamene, ale také psané na zaprášená skla, kůry stromů nebo různé části oděvů i počítačově vytvořené knihy.⁶⁶

5.3.3 Další české výstavy

Další výstavou je mezinárodní knižní veletrh s názvem *Svět knihy*, jehož čtvrtý ročník proběhl v květnu 1998 na Výstavišti Praha. Součástí této akce byla ukázka uměleckých vazeb ke knihám Franze Kafky. Výrazně se zde projevil také díla Jiřího Hadlače, především vazba *Procesu* (Kafka) a jeho autorská kniha nazvaná *Doupě*. Svá díla zde vystavovali také Jindřich Svoboda, Jiří Hynek Kocman, Jan Perůtka, manželé Krupkovi a další. Nápaditá byla forma Vladimíra Kaisera, který pro svou vazbu *Procesu* vytvořil desky z koláže úředních dokumentů. Ocenění za nejkrásnější knihu předcházejícího roku získala studentka J. Vojnářová za svou autorskou knihu *Dopisy klukům*. Avšak veletrh měl i další program, například autorské čtení, přednášky, autogramiády umělců atd.⁶⁷ Tento projekt funguje dodnes, přičemž (zatím) poslední – 21. ročník proběhl v Praze roku 2015.⁶⁸

V Regionálním muzeu v Teplicích se od počátku 70. let začala tvořit sbírka moderních ručně vytvořených knižních vazeb. V září roku 1972 zde probíhala výstava *Knižní vazby od gotiky k dnešku*, kde byly zahrnuty i již zmíněné vazby moderní. Značnou část exponátů však tvořila díla zapůjčená. Přesto byla výstava úspěšná a umožnila založení sbírky, jejíž základ tvořila pozůstalost sběratele Františka Kozáka. Během 80. let muzeum navazovalo kontakty s činnými knihaři a uskutečnilo celou řadu výstav, jejichž organizátorem byl Jaromír Macek, jenž byl současně také iniciátorem vzniku sbírky.⁶⁹

⁶⁶ RŮŽIČKOVÁ, Blanka. Podoby knihy. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 64.

⁶⁷ PRÁGR, Vítězslav. Svět knihy'98 – 4. mezinárodní knižní veletrh. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759. S. 27–29.

⁶⁸ *Svět knihy Praha 2015: 21. mezinárodní knižní veletrh a literární festival* [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://sk2015.svetknihy.cz/>>.

⁶⁹ MACEK, Jaromír. Moderní knižní vazby v Regionálním muzeu v Teplicích. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759. S. 13-16.

V listopadu 1995 se v Praze v *Galerii Malostranská beseda* vystavovaly díla Jana Činčery. Instalace nesla název *Mezi slovem a tělem*, dále se zde nacházelo několik autorových knih-leporel a svitkových knih. U procesu čtení není důležitý pouze obsah textu, ale také vizuální a haptické kvality knihy. Existuje zde jakási vnitřní jednota a obě polohy jsou navzájem podmíněny. Kniha je dána také technologickými, kulturně historickými i estetickými vztahy. Přičemž pro Jana Činčera je papír součástí této struktury, nikoliv samostatný výtvarný materiál, a jako takového jej využívá. Pracuje tedy s logickým estetickým kódem, který dále narušuje, ozvláštňuje a obměňuje. V Činčerově tvorbě se objevují jak autorské knihy, tak návrhy a realizace obalových designů (inspirací mu je tradiční japonský obal). V jeho dílech se projevuje zájem o přírodu i intimní vnitřní myšlenky.^{70, 71}

Křivoklátská výstava s názvem „*ve vazbě*“, probíhající v červenci roku 2000, představila autorské knihy několika umělců, mezi ty patří Eliška Čabalová, jež zde prezentovala mimo jiné i autorskou knihu s básní *Adam a Eva* od Karla Šiktance. Na její vazbě symbolicky využila hadích svleček, propojujících i ostatní instalace. Dále zde byla tvorba odkazující na prehistorii od Dagmar Čapkové. Dílo *Krajina Krá* tvoří svislý dřevěný sloup, na němž jsou připevněny hliněné tabulky s textem vtačeným horkými literami, čímž odkazuje jak na Mezopotámii, tak na Gutenbergův vynález. Tomáš Rozehnal vystavil své autorské knihy tvořené z různých materiálů, působící velmi přímočaře. Klára Popeláková představila svou tvorbu inspirovanou grafikou. Její autorské knihy jsou technicky dokonale zvládnuty a umožňují tak autorce vyjádřit vlastní názor. V neposlední řadě se zde objevily také práce Lenky Mičolové a Daniely Pavelkové. Příhodný název „*ve vazbě*“ zobrazuje nejen knižní vazby, ale také ty přátelské a umělecké.⁷²

⁷⁰ FIŠER, Marcel. Jan Činčera – Mezi slovem a tělem. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr – Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759. S. 25-26.

⁷¹ PRÁGR, Vítězslav a VANĚK, Oldřich. Galerie Knihařského bulletinu 7/Jan Činčera. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 1., barevná příloha. ISSN 1211-1759. S. 25-26.

⁷² PRÁGR, Vítězslav. „*ve vazbě*“. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 3., barevná příloha. ISSN 1211-1759. S. 26-28.

5.3.4 Zahraniční výstavy

Nejen v Česku, ale také ve světě se objevují podobné aktivity. Například v Maďarsku v období dubna a května 1995 probíhala výstava s názvem *Kniha jako výtvarný objekt*. Ukázkou své tvorby se zde představilo dvacet jedna tvůrců, již se řadí mezi členy *Asociace umělců knih-objektů*⁷³. Tato asociace sdružuje od roku 1993 umělce soustavně se věnujících knize-objektu. Kritiku si tato výstava vysloužila v časopise *Atelier* od Ivy Janákové, která zhodnotila využitý konceptuální přístup (stojící za zrodem knih-objektů v 70. a 80. letech) jako překonaný. Také úroveň řemeslného zpracování nebyla valná, neboť maďarští umělci se nejspíše zaměřili především na proces tvorby z netradičních materiálů. Přesto však měla výstava úspěch u veřejnosti.⁷⁴

Mezi přehlídky uměleckých knih patří také *Bienále knižného umenia Martin*. Autorem tohoto projektu je PhDr. Márius Maták. První ročník byl uskutečněn v dubnu roku 1995. Hlavní myšlenkou bylo upozornit na přesahy mimo klasické pojetí knihy. Sešlo se zde přes sto autorů z osmi zemí.⁷⁵ Druhé Bienále probíhalo od října 1997 do ledna 1998 a byly zde vystaveny práce z různých soutěžních kategorií, například ilustrace, knižní vazba, knižní design, ale i bibliofilie a autorská kniha a další. Účast byla velká, byly zde umělci celkem ze sedmnácti evropských zemí, včetně Česka a Slovenska. Oceněn byl například i Petr Babák za autorskou knihu *Příběhy* nebo Milan Bašla za autorskou knihu *Básně J. Š. Martinské*. Bienále přispívá k seznámení širšího okruhu lidí s médiem knihy, ukazuje její různé podoby a upozorňuje na její smysluplnost i v dnešním „internetovém“ světě.⁷⁶ Bienále probíhalo až do roku 2001, načež na něj navázalo *Trienále umenia knihy*, které se zaměřuje především na autorské knihy.⁷⁷

⁷³ Hungarian Artists Association of Books as Art Objects.

⁷⁴ PRÁGR, Vítězslav. *Kniha jako výtvarný objekt. Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759. S. 23-24.

⁷⁵ V Turčianskej galérii v Martine sa dnes začína 1. ročník Bienále knižného umenia. SME.sk [online]. © 1995, 26. 4. 1995 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.sme.sk/c/2120706/v-turcianskej-galerii-v-martine-sa-dnes-zacina-1-rocnik-bienale-knizneho-umenia.html>>.

⁷⁶ PRÁGR, Vítězslav. II. Bienále knižného umenia Martin. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759. S. 27.

⁷⁷ 2. trienále umenia knihy. *Žilinský kraj* [online]. © 2012, 2014 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.zilinsky-kraj.sk/2-trienale-umenia-knihy-martin/>>.

6 Haptické vnímání knihy

„Žijeme v epoše bleskurychle, ale chladně elektronicky zprostředkovaných informací. Smyslový vjem v podobě listování opravdovými papírovými stránkami knihy nebo doteku podivuhodného knižního objektu z nějakého nezvyklého materiálu je v tuto chvíli možná jednou z cest k záchraně obyčejného pocitu, že svět kolem nás ještě doopravdy existuje.“⁷⁸

Tím se opět dostáváme zpátky k tomu, že fyzickou knihu lze vnímat všemi smysly. Pro mnoho autorů tedy přestává být jediným cílem pouze vizuální vnímání knihy a zaměřují se i na další její možnosti. Pro mnohé bývá přitažlivá například haptická stránka jejich díla.⁷⁹ Ale čím se stává hmat natolik přitažlivým?

Odpověď se nabízí v myšlence, že při vnímání určité věci jen zrakem může dojít pouze k povrchnímu vnímání, zatím co hmatové zkoumání ukazuje perspektivu hodnot. Nicméně kromě tohoto poněkud filozofického hlediska můžeme přihlédnout i k dalšímu empiricky podloženému.

Lidská kůže, jež je hmatovým a vůbec největším lidským orgánem, pokrývá celé lidské tělo. Plocha, kterou kůže zaujímá, může mít až dva čtvereční metry, přičemž se v jednom centimetru čtverečním skrývá až dvě stě volných nervových zakončení.⁸⁰ Pomocí kožního cití vnímáme mechanické podněty (např. tlak, dotek a další), změny teplot i bolest.⁸¹

Už v období před narozením a raném dětství vnímá člověk prostředí především hmatem. Dokonce během prvních dní života dítě ještě nevnímá okolní svět pomocí zraku. Oproti tomu hmat má velice významnou úlohu nejen co se týká poznávání světa, ale také citového vývoje. Tím však úloha hmatu zdaleka nekončí, i v pozdějším věku je stále důležitá, díky dotekům se člověk seznamuje se strukturami, materiály i tvary. Podstatný je dotek také v rámci sociální interakce a komunikace s dalšími lidmi. Fyzický kontakt je pro jedince důležitý po celý život.⁸²

⁷⁸ HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 11.

⁷⁹ HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 11.

⁸⁰ ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 167 s., 8 s. il. příl. ISBN 80-7178-616-0. S. 136-138.

⁸¹ FACOVÁ, Věra. *Člověk, jeho smysly a svět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 248 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2946-6. S. 149-155.

⁸² ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 167 s., 8 s. il. příl. ISBN 80-7178-616-0. S. 136-138.

Jestliže jsou tedy hmat a s ním spojené haptické vnímání světa pro člověka tolik důležité, je tedy naprosto logické, že se promítly i do umělecké sféry. Vždyť například sochy i jiná prostorová díla haptických prožitků využívají po mnohá staletí. Proč by se tedy nemohl tento způsob vnímání přenést i do tvorby a následného vnímání či interpretace knižních objektů?

Avšak i další smyslové orgány mohou být pro vnímání autorské knihy důležité. V podstatě veškerá umělecká díla jsou vytvořena tak, aby ve svých divácích nebo pozorovatelích vyvolávaly emoce.⁸³

⁸³ HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3. S. 11.

7 Praktická část

Jak už jsem v úvodu uvedla, název „*Poetníček*“ vznikl spojením slov poezie a deníček, což vystihuje podstatu ne příliš dlouhého textu tvořeného básněmi, které zaznamenávají určitou část mého života. Tato poetická dílka prošla určitou selekcí, nejsou zde zaznamenány všechny mé básnické pokusy. Nejstarší zde uvedená báseň (*Zimní kýč*) se zrodila přibližně v lednu roku 2013, nejnovější vznikaly v průběhu května tohoto roku (2015). Výběr zahrnuje různé pocity, myšlenky a především vzpomínky, jež jsou pro mne z nějakého důvodu důležité. Většina textů vznikala v období silného emocionálního vypětí, jež bylo způsobeno různými zážitky a prožitky.

7.1 Inspirace

Inspirací mi během tvorby byli autoři zabývající se vizuální poezií, kteří se věnovali nové formě básní a jejich estetickému účinku nejen po obsahové, ale také po zrakově pojímatelné stránce. Samozřejmě tito autoři pracovali s textem po typografické stránce, přičemž už svá díla dále nedoplňovali obrazovým doprovodem. Avšak z jejich práce jsem si „převzala“ jisté zdůrazňování klíčových slov, jež jsou pro mě v textu důležité.

Nezpochybnitelná je také má inspirace autory zabývajícími se tvorbou autorských knih. Mnoho z těch mladších posunulo své knižní objekty až na hranici konceptuálního umění. Mě však ovlivnili především ti autoři, kteří tolik neustoupili od tradičního pojetí knihy, přesto však do své tvorby přinášeli mnoho nových myšlenek a impulzů. Mezi tyto autory patří Jiří Hynek Kocman, jenž mě inspiroval svým nadšením a zaujetím pro materiál papíru, který ve své tvorbě využívá, ačkoliv já se ve své práci věnuji jinému médiu, jsem jím stejně nadšena a uchválena a ve své práci se snažím hledat nové možnosti, jež nabízí. Také tvorba Američanky Pamelý Moore, která se zabývá i trojrozměrnými objekty a intimním vnitřním světem, mě v mé práci ovlivnila, především pestrostí materiálů a tvarovou bohatostí. Většina autorů, jejichž tvorbu jsem měla možnost vidět a alespoň částečně prostudovat, mě trochu ovlivnila při tvorbě mého vlastního deníku poezie. Práce každého z výše uvedených autorů či autorek je něčím zajímavá a inspirující a domnívám se, že mnohé z nich mě v mé práci ovlivnili byť třeba už jen tím, že jsem nad daným knižním objektem začala přemýšlet jiným způsobem.

7.2 Motivace

Psaním básní se zabývám už od svého útlého dětství, přičemž bych se rozhodně ne-nazývala skutečným básníkem, či v mém případě spíše básnířkou. Mé texty jsou amatérské, ale pro mě znamenají mnohem více než pouhé symbolické zaznamenávání prožité minulosti. Psaní básní potažmo i krátkých povídek je pro mě určitým druhem terapie a osvobození se. Někdy je velmi těžké přiznat si jisté skutečnosti, ale ve chvíli, kdy je člověk dokáže přenést do slov a následně tato slova zhmotnit na papír, je to velmi osvobozující. Ne nadarmo se říká, že „co je psáno, to je dáno“. Někdy totiž dokážeme realitu vnímat lépe, až když je nějakým způsobem zaznamenána. Jinými slovy, daná věc se stává skutečností až ve chvíli, kdy je napsána.

Přiznávám, že ze spousty veršů čiší smutek či beznaděj, ale i to jsou pocity, jež nám život přináší. Tento deník tedy není určen dětským čtenářům, atraktivní by mohl být spíše pro jedince přibližně v mém věku, kteří řeší podobné životní slasti a strasti. Jeden můj kamarád mou tvorbu označil za „sebevražednou poezii“ a svým způsobem se možná doopravdy jedná o několik malých emocionálních sebevražd. Po každém konci (ať už je to konec vztahu, smrt či něco jiného) však nastává nový začátek. Začíná nový příběh, náš život se změní. Někdy k lepšímu, jindy přichází další zklamání, přesto však vždy doufáme a žijeme v naději, že náš další osud nám opět přinese něco hezkého. Z mých textů vždy nejde poznat tato naděje a víra v lepší život. Možná je to způsobeno tím, že jako každý jiný „smrtník“ mám tendenci ty krásné věci prožívat naplno, tady a teď. Zatím co z těch smutných a nelehkých životních situací se musím takzvaně „vypsat“ a následně se mi uleví. Nemám tendenci před kýmkoliv obhajovat své verše, každý si o nich může myslet něco jiného, může si z nich něco jiného odnést či si je jinak vyložit. Proč taky ne? Vždyť to je jedna z věcí, kterou nám poezie nabízí, vztáhnout si text na svou osobu a vytvořit si podle toho svůj vlastní názor. Pro mě je psaní poezie nutkavou potřebou, radostí i vysvobozením.

Problémem poezie však může být to, že je pro některé jedince nesrozumitelná. V každém věku také lidé vnímají básně různým způsobem. Bývá těžké sžít se s danou emocí, kterou text představuje, proto je mnoho autorů doplňuje ilustracemi či fotografiemi. Mě však pouze vizuální stránka nedokáže úplně naplnit, a proto jsem se rozhodla, že využiji místo klasických ilustrací jakési haptické objekty. Něco, na co si bude moct daný čtenář sáhnout. Vždyť i dotek v nás může vyvolat určitou představu nebo emoci. Důležité tedy je, aby „ilustrace“ pouze nepřeváděly obrazná pojmenování do reálných předmětů, ale aby dokázaly vystihnout pocit, který by měly vzbuzovat samotné texty. Snaha přiblížit mé vzpomínky

a prožitky čtenářům i mě samotné (neboť člověk je tvor, který velmi často a rád zapomíná) mě dovedly k myšlence vytvořit tyto „ilustrace“ určené pro hmatové prožitky.

7.3 Vývoj a užité materiály

Myšlenka vytvořit tuto autorskou knihu započala touhou zhmotnit mé básně. Přirozeně jsem tedy postupovala tak, že nejdříve proběhl výběr básní z mé tvorby, se kterými jsem chtěla dále pracovat. Jedná se o básně, u nichž se domnívám, že jsou kvalitnější a většinou pro mě mají velký význam díky okolnostem jejich vzniku. Následoval výběr formátu. Po dlouhém uvažování o jeho působení jsem zvolila formát, jenž vychází ze zlatého řezu. Jedná se o polovinu zlatého řezu, vyplývající z klasické velikosti stránky A4. V poměrech tedy cca 1:1,236. Stránky jsou orientovány na výšku a mají rozměry 21 × 17 centimetrů. Formát je zvolen tak, aby působil příjemně, klidně, intimně a přesvědčivě, co se týče skutečné velikosti deníků.

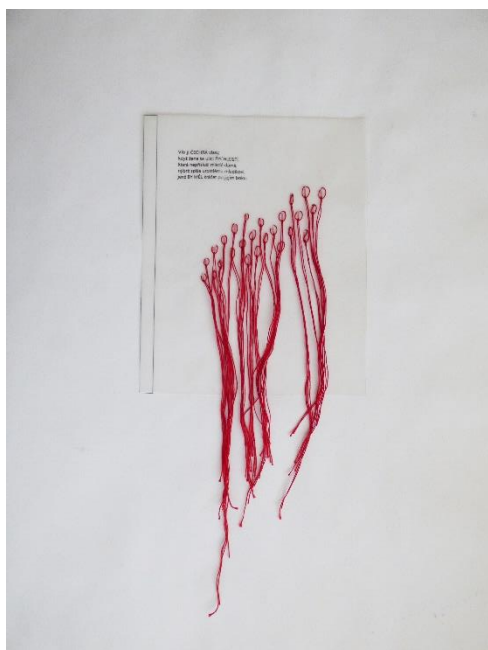
Je to tedy jakási náhrada mého reálného neexistujícího deníku, jenž nemohl vzniknout, neboť verše mě „přepadávají“ takřikajíc kdekoliv, takže píšu na cokoliv, co mám zrovna po ruce. Někdy se jedná o blok, někdy o dokument v počítači, jindy o zprávu v mobilním telefonu. Nezřídka se mi však stává, že po ruce nemám nic lepšího, a tak píšu útržky svých veršů například po jízdenkách z tramvaje či jiných kuriózních kouscích papíru. Následně verše přepisuji nejčastěji do dokumentů v elektronické podobě. Stává se ovšem i to, že některá má díla a dílka se ztratí v nenávratnu. Není tedy zvláštní, že většina mých básní nemá skutečné názvy, pouze pracovní, jež vznikly až následně pro snadnější třídění a archivaci. To je také důvodem, proč u některých básní „*Poetníčku*“ tyto názvy nejsou uvedeny a u jiných jsou propojeny přímo s jejich textem (to v případě, kdy vznikly už během tvorby konkrétní básně).

Následně jsem zhotovila jednotlivé návrhy na rozmístění textu a umístění haptických „ilustrací“. Zpočátku šlo pouze o kresby tužkou na papír, dále pak o zkonstruování a přizpůsobení textů formátům v grafickém programu Corel Draw. Přičemž některé ze stránek s textem básní i „ilustracemi“ jsou následně zkušebně provedeny na pauzovacím papíru, jenž není svázán, či na plastových fóliích, které jsou zkusmo svázány jen na několika místech kouskem drátku.

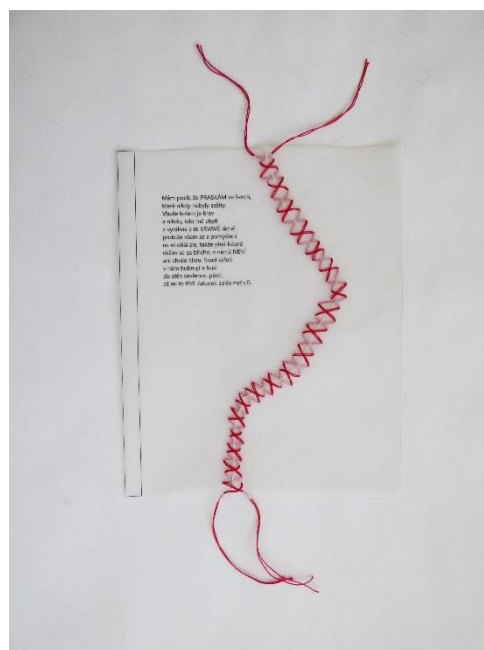

(19) Návrh na rozmístění textu a haptických ilustrací.

Haptické objekty mají nejen různou strukturu (díky použitému materiálu – tkaniny, peří, kůže, papír, barva a další) ale i barevnost, která má opět doplňovat text a zdůrazňovat mé záměry v tom smyslu, že se mi některé barvy intuitivně pojí k určitým pocitům a prožitkům. Například červená barva je zde užita jako symbol agresivity (v básni s pracovním názvem *Krvavé dny*) i symbol aktivity (v básni s pracovním názvem *Rychlost*). Oproti tomu bílá zde představuje klid (*Zimní kýč*) a odpuštění (*Omluva*). Obdobným způsobem pracuji i s ostatními barvami, jež ve své práci využívám (zelená zobrazuje život a vitalitu, modrá pak inkoust a proces psaní obecně).

(20) Návrh na haptickou ilustraci k básni *Rychlost* provedený na pauzovacím papíru.

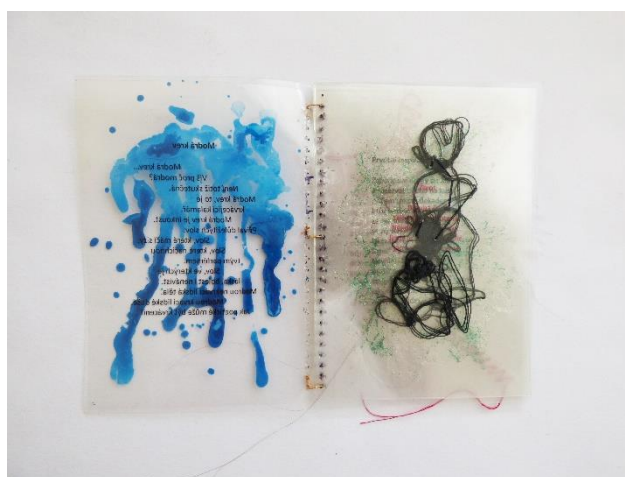
(21) Návrh na haptickou ilustraci k básni *Krvavé dny* provedený na pauzovacím papíru.

Kromě haptických ilustrací na sebe mají částečně strhávat pozornost i slova textů zdůrazněná verzálkami, která opět mají sloužit pro co možná nejvěrohodnější naplnění onoho pocitu a prožitku z té konkrétní básně. Pro text jsem vybrala bezpatkový tiskový font Segoe UI, pro relativně snadnou čitelnost a vhodnost vzhledem k ostatním použitým materiálům.

V neposlední řadě pro mě hraje důležitou roli také transparentnost podkladového materiálu (plastové fólie), jež se pojí s mou myšlenkou, provázející mě celou dobu tvorby bakalářské práce. Tato myšlenka je založena na tom, že deník, zaznamenávající určitou část lidského života, nemusí být pro čtenáře srozumitelný a pochopitelný hned na první pohled, stejně jako život sám. Někdy se musíme podívat na jednotlivé „kapitoly“ (v našem případě básně) tohoto života zvlášť, abychom pochopili jejich smysl. Vždyť stejně jako v našem bytí, tak i v tomto deníku se nám všechno dohromady může jevit jako neuvěřitelný nepořádek a směs různých pocitů a myšlenek, avšak když každou část svému čtenáři či posluchači budeme vyprávět zvlášť, začne mu to posléze dávat smysl. Snadné čtení jednotlivých básní pak umožňuje plastová podložka, která zároveň plní funkci záložky. Ačkoliv plast nestárne do krásy jako jiné materiály (např. dřevo nebo kámen), myslím, že dokáže vystihnout to, jak se nám časem rozmlží vzpomínky, stejně jako se poškrábou a ohmatají tyto fólie. Tak jako deník prostupuje život jedné konkrétní osoby, zde propojuje jednotlivé stránky a básně užitá kovová kroužková vazba, která nejen funkčně, ale také symbolicky spojuje všechny části.

(22) Návrhy na haptické ilustrace na plastových fóliích.

(23) Návrhy na haptické ilustrace na plastových fóliích.

Transparentnost je využita také v praktickém obalu „*Poetníčku*“, vyrobeného na míru z čirého plexiskla, který plní především ochrannou funkci, neboť brání přístupu prachových částic a jiných pro knihu nevhodných vlivů k haptickým ilustracím i jednotlivým stránkám. V podstatě nahrazuje pevné desky vazby. Lze jej snadno otevřít pomocí posuvné desky umístěné v drážce a díky tvaru se dá jednoduše zařadit mezi ostatní knihy do knihovničky.

Závěr

Ve své bakalářské práci se snažím zachytit své prožitky a vzpomínky, jež jsou velmi osobní a nemusí být nutně srozumitelné všem čtenářům. Sdělování pocitů vyžaduje značnou dávku empatie, aby se dotyčný mohl vcítit do prožitků někoho jiného, přesto však tato skutečnost už nikdy nebude vnímána stejně intenzivně. Přes veškeré tyto překážky se snažím svým dílem ostatním alespoň částečně přiblížit své vnímání světa a emoce s ním spojené, a to především pomocí textů a doplňujících haptických „ilustrací“. Ty mají působit přesvědčivě nejen po vizuální stránce svou kompozicí a barevností, ale také svou strukturou, na niž je možné si sáhnout a ujistit se, že svět je ještě stále opravdový a skutečný.

Při tvorbě své práce jsem musela překonat mnoho překážek v podobě různých materiálových zkoušek a funkčnosti jednotlivých částí, to mě však naučilo lépe pochopit smysl použitých materiálů a vyzkoušet si jejich chování v daných situacích. Tyto materiálové zkoušky, byť někdy časově náročné, mě vždy posunuly o kousek dál a naučily mne něco nového.

Záměrem mé práce bylo vyrobit deník, jenž by obsahoval mé texty i ilustrace. Samozřejmě jsem se musela potýkat také s rozvržením textu a manipulací s grafickým programem, následně také s výběrem vhodných materiálů a vytvářením haptických ilustrací. Jisté technické parametry (například tisk či zhotovení ochranného obalu) probíhaly dle mého návrhu v místech tomu určených, nikoliv tedy mou vlastní rukou.

Vytvořením a doplněním výsledného deníku o „ilustrace“ jsem si splnila svůj sen o tom, že někdy budu držet svou vlastní knihu v ruce, budu se moct kochat jejími stránkami a vnímat ji jako něco skutečného, nejen jako náhodně rozmístěné texty ať už ve virtuálním, či reálném prostoru.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

BALAŠTÍK, Miroslav. Krásné knihy – konec nakladatelů. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Slovart, 2007. 256 s. ISBN 978-80-7209-993-1. S. 12.

DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

DĚDINOVÁ, Tereza. Písmo obrazů, obrazy z písma. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

FACOVÁ, Věra. *Člověk, jeho smysly a svět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 248 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2946-6.

FIŠER, Marcel. Jan Činčera – Mezi slovem a tělem. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr – Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

FOGL, Jiří. Nebojte se vazby ani knižních objektů. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759.

FRON, Karel. Výstava knihařské rodiny Sobotových. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759.

GRÖGEROVÁ, Bohumila, HIRŠAL, Josef. *JOB-BOJ*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1968. 130 s.

HIRŠAL, Josef. Předmluva. In: HAVEL, Václav. *Antikódy*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. 91 s. ISBN 8020704426.

HAVLÍČEK, Jiří. K fenomenologii knihy. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

HORÁČEK, Radek. Cesty ke knize a ilustraci. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

HORÁČEK, Radek. Kniha jako výtvarné vyjádření. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and the art of book*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

K výročí Jiřího Hadlače (přepis magnetofonového záznamu řeči Igora Zhoře, pronesené na vernisáži výstavy v Brně v galerii na Měnínské bráně 25. září 1997). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759.

KARKANOVÁ, Hana. Knižní vazba Elišky Čabalové. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759.

Knihařská Odysea (přetištěný rozhovor z roku 1994, otištěný v časopise Bookbinder (č. 8, str. 26-49)). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1996, 2. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X.

VALOCH, Jiří. Předmluva. In: KOCMAN, Jiří Hynek. *Autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X.

LOSENICKÁ, Michaela. IX. trienále umělecké knižní vazby. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759.

MACEK, Jaromír. Moderní knižní vazby v Regionálním muzeu v Teplicích. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759.

Nová encyklopedie českého výtvarného umění, A – M. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. 546 s. ISBN 80-200-0521-8.

PECINA, Martin. *Knihy a Typografie*. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012. 308 s. ISBN 978-80-7294-813-0.

PETRŽELKA, Zdeněk, ed. *Uprostřed průmyslové noci: antologie mladé jihomoravské poezie*. Brno: Větrné mlýny, 1996. 189 s. Poezie; sv. 2. ISBN 80-902073-4-0.

PLEVOVÁ, Irena. *Kapitoly z obecné psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 89 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1413-9.

PRÁGR, Vítězslav a SOBOTA, Jan. Galerie Knihařského bulletinu 5/Jan Sobota. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1999, 5. ročník, číslo 3, nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav a SOBOTOVÁ, Jarmila. Galerie Knihařského bulletinu 8/Jarmila Sobotová. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 2., nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav, KRUPKOVÁ, Miroslava a KRUPKA, Lubomír. Galerie Knihařského bulletinu 10/Miroslava a Lubomír Krupkovi. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 4., nečíslovaná barevná příloha. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Rozhovor s Pamelou Moore. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Přeložil SOBOTA, Jan. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1997, 3. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav a VANĚK, Oldřich. Galerie Knihařského bulletinu 7/Jan Činčera. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 1., barevná příloha. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. „ve vazbě“. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 3., barevná příloha. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. II. Bienále knižního umenia Martin. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 1. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Jan Činčera – autorské papíry, Jan Pohribný – fotografie. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Kniha jako výtvarný objekt. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Miroslava a Lubomír Krupkovi. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Rozhovor s Janem Perůtkou. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1996, 2. ročník, číslo 4. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. Svět knihy'98 – 4. mezinárodní knižní veletrh. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759.

PRÁGR, Vítězslav. VIII. Trienále umělecké knižní vazby. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1995, 1. ročník, číslo 2. ISSN 1211-1759.

RŮŽIČKOVÁ, Blanka. Podoby knihy. In: DĚDINOVÁ, Tereza a HORÁČEK, Radek. *Fenomenon kniha: výtvarná výchova a umění knihy = Phenomenon - the book: art education and*

the art of book. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 92 s. ISBN 978-80-210-4727-3.

SOBOTA, Jan. K narozeninám Philipa Smitha. *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 1998, 4. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

ŠALDA, Jaroslav. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983. 364 s. S. 13–23.

ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 167 s., 8 s. il. příl. ISBN 80-7178-616-0. S.

TOBOLKA, Zdeněk. *Kniha: její vznik, vývoj a rozbor*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950. 243 s., cca 200 s. obr. příl.

V tvůrčí práci není nic zakázané. Rozhovor s Philipem Smithem (za *Knihařský bulletin* s Philipem Smithem hovořil Vítězslav Prágr a (nejen) tlumočil Jan Sobota). *Knihařský bulletin: čtvrtletní zpravodaj pro uměleckou knižní vazbu a související obory*. Černošice: Vítězslav Prágr - Vydavatelství a nakladatelství ARCUS, 2000, 6. ročník, číslo 3. ISSN 1211-1759.

VALOCH, Jiří a ZATLOUKAL, Pavel. *Mezi tradicí a experimentem: 1939-1989: práce na papíře a s papírem v českém výtvarném umění*. Olomouc: Muzeum umění, 1997. 241 s. ISBN 80-85227-26-6.

Elektronické zdroje:

BAŽIL, Martin. Obrazy mluvící ve verších: Antická figurální poezie. *Ústav řeckých a latinských studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. 2012 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/2014/08/Bazil-Martin_PPT_Figuralni-poezie_den_latiny_2012.pdf>.

Antikódy. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/knihy/antikody-112317>>.

Guillaume Apollinaire. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/autori/guillaume-apollinaire-77>>.

Kaligramy. *Databazeknih.cz* [online]. © 2008 – 2015 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/knihy/kaligramy-169900>>.

Fenomén kniha, Phenomenon: The Book 15. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>.

Jiří Hadlač. *Galerie v IBC* [online]. © 2013 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.galerievibc.cz/autori/j-hadlac/>>.

Biography: Pamela Moore. *Liberinto: Book arts* [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.liberinto.com/biography_liberinto.html>.

V Turčianskej galérii v Martine sa dnes začína 1. ročník Bienále knižného umenia. *SME.sk* [online]. © 1995, 26. 4. 1995 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.sme.sk/c/2120706/v-turcianskej-galerii-v-martine-sa-dnes-zacina-1-rocnik-bienale-knizneho-umenia.html>>.

Svět knihy Praha 2015: 21. mezinárodní knižní veletrh a literární festival [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://sk2015.svetknihy.cz/>>.

XIV. Trienále umělecké knižní vazby. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.zcm.cz/sites/default/files/xiv.trienaleknizni_vazby.pdf>.

XIV. Trienále umělecké knižní vazby. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. © 2013 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/vystava/xiv-trienale-umelecke-knizni-vazby>>.

2. trienále umenia knihy. *Žilinský kraj* [online]. © 2012, 2014 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <<http://www.zilinsky-kraj.sk/2-trienale-umenia-knihy-martin/>>.

Seznam obrázků

(1) Kniha z palmových listů.

Dostupné z: <<http://www.zacke.at/en/item/16740/palm-leaf-book-two-covers-and-two-chinese-coins>>. [cit. 9. 6. 2015]

(2) Svitková kniha.

Dostupné z: <<http://www.stscs.org/wp-content/uploads/Dead-Sea-Scroll-Isaiah-Scroll.jpg>>. [cit. 9. 6. 2015]

(3) Kodexová kniha.

Dostupné z: <<http://www.archimedespalimpsest.org/>>. [cit. 9. 6. 2015]

(4) Kodexová kniha.

Dostupné z: <<http://www.motherbedford.com/Museum2025.htm>>. [cit. 9. 6. 2015]

(5) Simias Rhoddecký, *Erótova křídla* (cca 325 př. n. l.).

Dostupné z: <<http://t3xtm0.de/?tag=simmias-of-rhodes>>. [cit. 9. 6. 2015]

(6) Gulliaume Apollinaire, *Kaligramy* (1918).

Dostupné z: <<http://www.ceskaliteratura.cz/translat/apollin.htm>>. [cit. 9. 6. 2015]

(7) Jaroslav Seifert, *Na vlnách T. S. F.* (grafická úprava Karel Teige).

Dostupné z: <http://www.antikbuddha.com/czech-gallery/article_show.php?article_id=1146&category=100>. [cit. 9. 6. 2015]

(8) Josef Hiršal, Bohumila Gröegrová, *Přesýpací hodiny* ve sbírce *Job-boj* (1968).

Dostupné z: <<http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/k/kazdo-dennost/1-presypaci-hodiny-i-ii.html>>. [cit. 9. 6. 2015]

(9) J. H. Kocman, *The Raven*.

Dostupné z: <<http://mkloket.cz/textpattern/manager/g4/images/THE%20RAVEN.jpg>>. [cit. 9. 6. 2015]

(10) Jan Sobota, *Čertův kámen*.

Dostupné z: <<http://mkloket.cz/textpattern/manager/g4/images/CERTUV%20KAMEN.jpg>>. [cit. 9. 6. 2015]

(11) Pamela Moore, *Book of Fire and Light*.

Dostupné z: <<http://mkloket.cz/textpattern/manager/g4/images/BOOK%20OF%20FIRE%20AND%20LIGHT.jpg>>. [cit. 9. 6. 2015]

(12) Miroslava a Lubomír Krupkovi, *Pavučiny*.

Dostupné z: <<http://www.atelierkrupka.cz/cz/vazby/139-knizni-vazby-pavuciny>>. [cit. 17. 6. 2015]

(13) Miroslava a Lubomír Krupkovi, *Velká vosí kniha*.

Dostupné z: <<http://www.atelierkrupka.cz/cz/vazby/90-autorske-knihy-velka-vosi-kniha>>. [cit. 17. 6. 2015]

(14) Jan Perůtka, *Bornův život zvířat*.

Dostupné z: <<http://brnensky.denik.cz/galerie/vystava-jan-perutka-vazba-knihy.html?mm=3673487>>. [cit. 18. 6. 2015]

(15) Marek Franz, *George Orwell: 1984*.

Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>. [cit. 17. 6. 2015]

(16) Eliška Karešová, *Karel Čapek – Bílá nemoc*.

Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>. [cit. 17. 6. 2015]

(17) Jana Kladivová, *Před jídlem*.

Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>. [cit. 18. 6. 2015]

(18) Michal Pláteník, *Kniha – verze 1.0.4*.

Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/kvv/Fenomen%20Kniha/Fk_2013/Html/works.html>. [cit. 18. 6. 2015]

(19) Návrh na rozmístění textu a haptických ilustrací.

Vlastní fotoarchív.

(20) Návrh na haptickou ilustraci k básni *Rychlost* provedený na pauzovacím papíru.

Vlastní fotoarchív.

(21) Návrh na haptickou ilustraci k básni *Krvavé dny* provedený na pauzovacím papíru.

Vlastní fotoarchív.

(22) Návrhy na haptické ilustrace na plastových fóliích.

Vlastní fotoarchív.

(23) Návrhy na haptické ilustrace na plastových fóliích.

Vlastní fotoarchív.

Obrazová příloha

Přední stránka autorské knihy „*Poetníček*“ v obalu.

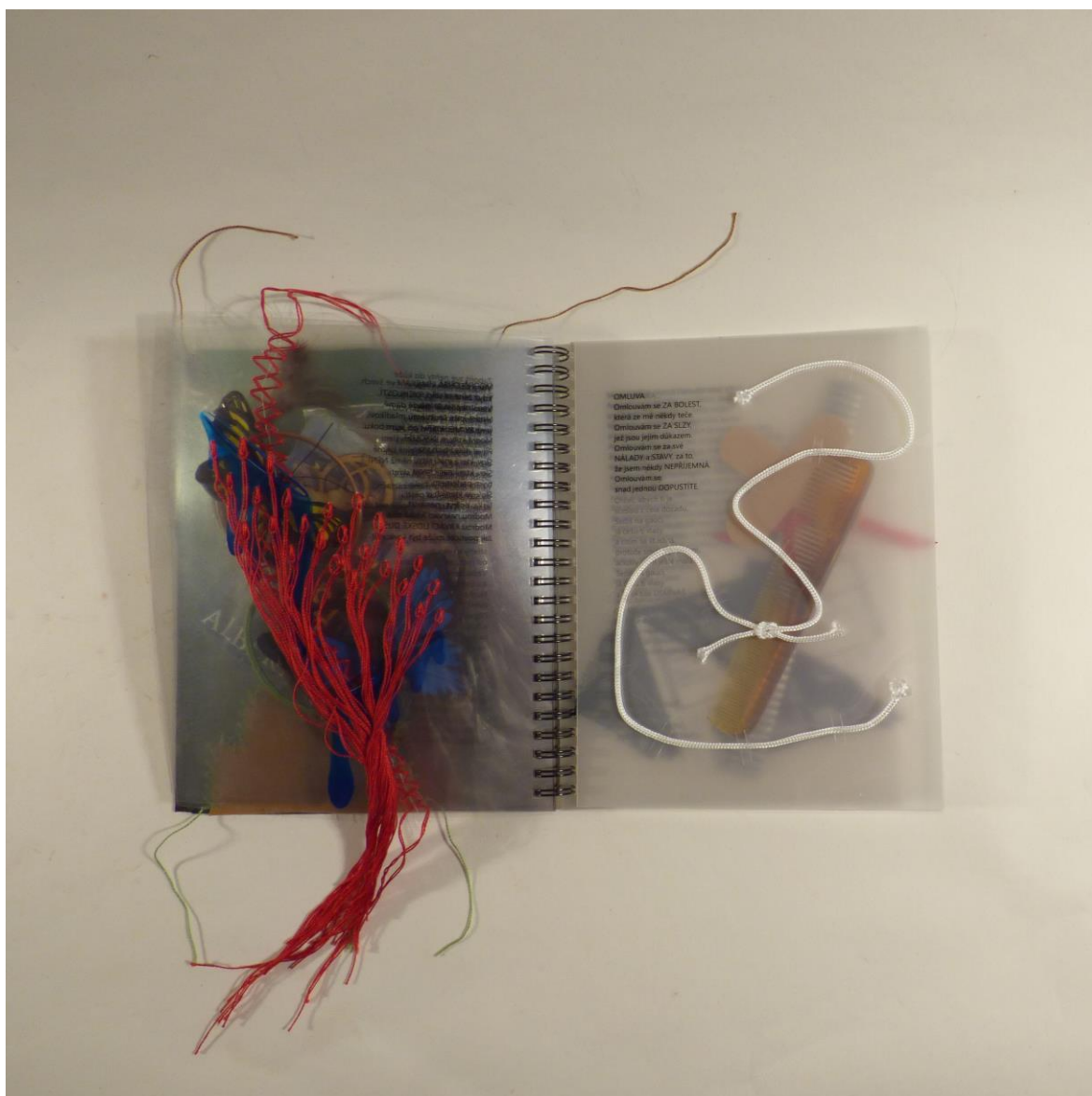
Pohled na dvoustranu s básní s pracovním názvem *Emocionální sebevražda*.

Pohled na dvoustranu s básní s pracovním názvem *Prvotní inspirace*.

Pohled na dvoustranu s básní s pracovním názvem *Pojď blíž*.

Pohled na dvoustranu s básní s názvem *Omluva*.

Anotace

Jméno a příjmení	Lenka Paučková
Katedra	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce	ak. soch. Tomáš Chorý, ArtD.
Rok obhajoby	2015

Název práce	„ <i>Poetníček</i> “ (Deník – autorská kniha)
Název v angličtině	Poetry Book (Diary – Artist's Book)
Anotace práce	Má bakalářská práce je členěna na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se věnuji stručnému vhledu do minulosti a vývoje knihy, dále pak proměně knihy, autorským knihám a jejich tvůrcům, kteří mě inspirovali, a také haptickému vnímání knihy. Praktickou část tvoří deník mé vlastní poezie doplněný haptickými objekty ve funkci ilustrací.
Klíčová slova	deník, kniha, autorská kniha, vizuální poezie, fenomén kniha, haptika
Anotace v angličtině	My bachelor's thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part contains a short overview of the history and evolution of books, significant changes that have occurred, book art and artists that have inspired the vision for my own project and haptic perception of book. The practical part is composed of a diary with my own poetry complete with haptic objects and illustrations.
Klíčová slova v angličtině	diary, book, book art, visual poetry, phenomenon of books, haptics
Rozsah práce	53 stran + 5 stran obrazové přílohy
Jazyk práce	Český jazyk